

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ

ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2009. ГОДИНИ

Босна и Херцеговина
**ДРЖАВНА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА
ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ**

**ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ
ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ
У 2009. ГОДИНИ**

Тузла, децембар 2009. године

Садржај

1.	УВОД.....	1
2.	САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ..	3
3.	КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ.....	5
3.1	Правила ДЕРК-а	5
3.2	Документа која одобрава ДЕРК.....	6
3.3	Поступци издавања лиценци.....	10
3.4	Праћење активности лиценцираних субјеката	11
3.5	Технички аспект рада преносног система.....	11
3.6	Поступци одобрења тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад НОС-а и помоћне услуге.....	13
3.7	Тржиште електричне енергије	16
3.8	Заштита купаца	21
3.9	Остале активности.....	22
4.	МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ	24
4.1	Енергетска заједница.....	24
4.2	Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА.....	29
4.3	Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса – МЕДРЕГ	31
4.4	Међународна мрежа енергетских регулатора – ИЕРН	32
4.5	Свјетски енергетски регулаторни форум.....	33
4.6	Нови прописи Европске уније о интерном енергетском тржишту.....	34
5.	РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ	38
6.	ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2010. ГОДИНИ	39

ПРИЛОЗИ

А:	Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине	41
Б:	Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине.....	42
Ц:	Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине.....	43

1. УВОД

Један од најважнијих догађаја у енергетском сектору у Европи је усвајање нових прописа Европске уније о интерном енергетском тржишту. Главни циљеви тзв. Трећег пакета енергетске легислативе потпуније су представљени у посебном дијелу овог извјештаја. Мада временски рокови за имплементацију усвојених прописа у БиХ нису још дефинисани, њихова свеобухватност и комплексност позива већ у овом тренутку на потпуну мобилизацију свих надлежних институција у Босни и Херцеговини.

Иако суочен са неповољним трендовима електроенергетски сектор у Босни и Херцеговини је 2009. године надмашио прошлгодишње енергетске показатеље и финансијске резултате. На то указују процјене о оствареном повећању производње електричне енергије од 5,7%, у висини историјског максимума од 14.575 GWh, и рекордном извозу електричне енергије од 3.900 GWh. Укупна енергија којом се трговало на veleпродајном тржишту (куповина и продаја) у 2009. години износила је 8.300 GWh.

И у условима смањене тражње узроковане мањим обимом производње великих индустријских потрошача (пад потрошње у односу на 2008. годину износио је 4,9% или у апсолутном износу око 600 GWh), све три електропривредне компаније су наставиле позитиван тренд из 2008. године успјевајући смањење продаје на домаћем тржишту компензирати повећаном продајом на регионалном тржишту и остварити укупних 1,7 милијарди КМ прихода и 150 милиона КМ добити. Ово су њихови најбољи пословни резултати у досадашњих шест деценија.

Дјелатност снабдијевања електричном енергијом у потпуности се одвија унутар три електропривредне компаније које једине посједују значајније производне капацитете што им омогућује и доминатну тржишну позицију. У смислу развоја тржишта охрабрује најава да ће почев од 2010. године још један квалификовани купац, Б.С.И. д.о.о. Јајце, почети набављати на тржишту дио енергије за властите потребе (219 GWh). Тако ће се овај купац придружити Алуминију д.д. Мостар, који ће такође дио потребне енергије наставити набављати на тржишту (876 GWh).

У 2009. години кулминирало је неслагање у Управи и Управном одбору “Електропреноса Босне и Херцеговине” Бања Лука, које је пријетило да постане озбиљна препрека ефикасном вођењу система и управљања јединственом преносном мрежом у Босни и Херцеговини. Тек су договором премијера Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске крајем године отворени простор и

*Државна регулаторна
комисија за електричну
енергију (ДЕРК) је
независна институција
Босне и Херцеговине, која
дјелује у складу са
принципима
објективности,
транспарентности и
равноправности, и има
јурисдикције и
одговорности над
преносом електричне
енергије, операцијама
преносног система и
међународном трговином
електричном енергијом.*

*ДЕРК је непрофитна
институција и финансира
се из регулаторних
накнада које плаћају
лиценцирани субјекти.*

перспектива почетку рјешавања присутних проблема. Међутим, овом ће процесу, као и многим другим у електроенергетском сектору Босне и Херцеговине, требати додатни напори, прије свега представника дионичара/акционара преносне компаније, без чијег ангажовања неће бити могуће ни испуњење регулаторних циљева.

ДЕРК се током цијеле године бавио истраживањем модела пружања помоћних и системских услуга у електроенергетском систему БиХ. Због најновијих појава редукције капацитета помоћних услуга (секундарне регулације) од стране пружалаца ових услуга, електроенергетски систем Босне и Херцеговине повремено ради без ове врсте регулације и у немогућности је да врши регулацију одступања контролног подручја БиХ према европској интерконекцији. Ово изазива оправдану реакцију координатора УЦТЕ блока. ДЕРК је одлучан да сличне инцидентне ситуације предуприједи успоставом минимално обавезујућег регулаторног оквира и захтјевом свим субјектима повезаним у систему, да сами сарађују у припремању исцрпних правила потребних за фер и транспарентно пружање, обрачун и фактурисање ових услуга.

Законитост одлука ДЕРК-а потврђена је у три досадашња судска поступка од којих је посљедњи окончан у 2009. години. У истој години предметом судске ревизије постале су двије нове одлуке ДЕРК-а о одређивању тарифа за помоћне услуге чију је законитост пред Судом Босне и Херцеговине одлучила провјерити Електропривреда Републике Српске.

Финансијски извјештаји ДЕРК-а за 2008. годину пружили су ревизорским тијелима, радним тијелима домова и самим домовима Парламентарне скупштине БиХ доказе о савјесном располагању средствима и усклађености пословања са позитивним прописима због чега је од свих њих ДЕРК још једне године јавно похваљен.

2. САСТАВ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНЕ РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ

Државну регулаторну комисију за електричну енергију је основала Парламентарна скупштина БиХ доношењем Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и именовањем чланова Комисије.

Чланови Комисије из Федерације Босне и Херцеговине су:

- Мирсад Салкић, са другим мандатом од 5 година (од 30. децембра 2009. до 29. децембра 2014. године) и
- Никола Пејић, са мандатом од 5 година (од 25. септембра 2007. године до 24. септембра 2012. године).

Члан Комисије из Републике Српске је

- мр. Владимир Докић, са мандатом од 4 године (од 1. јула 2003. до 30. јуна 2007. године).

Уочљиво је да је 30. јуна 2007. године истекао четворогодишњи мандат члану Комисије из Републике Српске Владимиру Докићу који до избора-реизбора у Парламентарној скупштини БиХ наставља и даље обављати ову функцију, у складу са одлуком Владе Републике Српске¹.

Након избора првог предсједавајућег Комисије мр. Владимира Докића (предсједавао до 30. јуна 2004. године), у складу са принципом ротације чланова Комисије на овој функцији, Комисијом су предсједавали овим редом: Мирсад Салкић (до 30. јуна 2005. године), Жељко Топић (до 30. јуна 2006. године), поново Владимир Докић (до 30. јуна 2007. године), по други пут Мирсад Салкић (до 30. јуна 2008. године), Никола Пејић (до 30. јуна 2009. године), и по трећи пут мр. Владимир Докић, актуелни предсједавајући до 30. јуна 2010. године.

Извјештај о раду Државне регулаторне комисије за електричну енергију у 2008. години, усвојен је на сједницама оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,

- на 47. сједници Представничког дома одржаној 4. марта 2009. године уз похвале Извјештају у садржајном и концептуалном приступу
- и на 28. сједници Дома народа одржаној 27. априла 2009. године.

ДЕРК је у овој години, први пута након оснивања, мијењао своју интерну организацију, желећи да је још више приближи моделима организовања регулаторних тијела земаља у окружењу. Бројност, разноврсност и значај кључних регулаторних тема, о којима ће бити ријеч у овом извјештају, захтијевали су промјене у организацији и повећање кадровских капацитета ДЕРК-а.

Од 2010. године се и ДЕРК, укључио у јединствено регулисан систем плата и накнада, односно примања запослених на нивоу институција БиХ поштујући темељна одређења законодавца и очекујући да ће за своје

¹ У вријеме израде овог извјештаја поступак избора члана Комисије из Републике Српске и даље се налази се у процедури у Влади овог ентитета. Након што приједлог Владе потврди Народна скупштина Републике Српске, номинација се доставља Вијећу министара Босне и Херцеговине, које предлаже именовање Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

специфичности осигурати ширу подршку и већи степен разумијевања током провођења пројектоване реформе плата. Наиме, стварање услова за ефикаснији регулаторни надзор од стране правно и финансијски независних и компетентних националних регулатора један је од главних циљева нових прописа Европске уније о енергетском тржишту, тзв. *Трећег енергетског пакета ЕУ* (више о садржају пакета – у дијелу 4.6 овог извјештаја).

Обим пословних активности наметнуо је ДЕРК-у потребу ревизије постојећег система обраде пословних докумената. Уска грла уочена у поступку обраде докумената, указала су на потребу увођења ефикаснијег начина за пријем и отпрему докумената у разним облицима, као и праћење њихове обраде између организационих дијелова ДЕРК-а. У том правцу ДЕРК се определио да у наредном периоду унаприједи постојећи информациони систем кроз имплементацију електронског протокола чије програмско рјешење треба да рационално и ефикасно подржи провођење важећих законских норматива којима је дефинисано канцеларијско и архивско пословање и пружи ефикасну подршку тимском раду. Поред наведених циљева, намјера ДЕРК-а је и дати адекватан допринос развојној улози информационог друштва дефинисаној у *Стратегији развоја информационог друштва у БиХ*.

ДЕРК ће коришћењем разноврсних облика надградње знања и искуства, односно јачањем својих стручних капацитета пратити захтјеве регулаторне праксе. Нова знања се стјечу на различитим струковним савјетовањима, конференцијама и тематским семинарима, у земљи и иностранству, као и учењем на даљину (*distance e-learning*). Посебно се користе образовни програми Регионалне асоцијације енергетских регулатора (ЕРРА) и Школе регулације у Фиренци (FSR). Вриједну подршку у овом смислу пружају и Европска комисија, кроз пројекат Техничке помоћи регулаторном систему сектора енергетике БиХ, и Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (РЕАП).

ДЕРК ће и даље људске потенцијале развијати кроз већ афирмисане али и кроз нове методе обуке, те употребу савремене техничке опреме. Оправданост оваквог одређења потврђују до сада стечена професионална знања и искуства из регулаторне праксе, које особље са узнапредованим информатичким, комуникационим и презентационим вјештинама све успјешније излаже и на регионалним међународним струковним скуповима.

3. КЉУЧНЕ АКТИВНОСТИ

Током 2009. године Државна регулаторна комисија за електричну енергију одржала је 11 редовних сједница, 27 интерних састанака и организовала 7 јавних расправа.

У извјештајном периоду Комисија је усвојила или одобрила више докумената. Овај извјештај представља најзначајније од њих који су, у правилу, усвајани кроз процесе јавних расправа.

Отвореност увиду јавности кроз консултације и комуникацију са свим заинтересованим члановима стручне али и шире јавности темељна је оријентација Комисије која помаже провјери исправности предложених рјешења прије њиховог коначног усвајања. Праксу међусобне размјене прибављених коментара јавности, у истим или сличним поступцима, примјењују сва три регулаторна тијела за електричну енергију у Босни и Херцеговини.

На редовним сједницама разматрају се и утврђују акта из регулаторне надлежности у складу са законом прописаним овлаштењима, а на интерним састанцима се разматрају питања и усвајају акти организационо-административне природе.

У циљу прибављања коментара заинтересованих лица и јавности на правила и прописе, или било који други документ, ДЕРК организује општу расправу. У циљу рјешавања техничких питања у току поступка и обраде процедуралних или суштинских питања, одржава се техничка расправа. У циљу утврђивања одлучујућих чињеница на основу којих би ДЕРК могао ријешити спор или одређене захтјеве, одржава се формална расправа.

Редовне сједнице и све врсте јавних расправа су отворене за јавност.

3.1 Правила ДЕРК-а

Одлука о измјенама и допунама Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге

Методологија за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад независног оператора система и помоћне услуге, усвојена у јуну 2005. године, омогућава да се на праведној основи одреде цијене за услуге коришћења природног монопола и истовремено осигурају регулисаним компанијама приходи, који су им потребни за нормалан рад. Електроенергетски сектор у Босни и Херцеговини налази се у процесу трансформације ка тржишном начину рада. Овај процес Државна регулаторна комисија континуирано прати и подстиче. С тим у вези, ДЕРК је у јануару 2007. године извршио прву измјену Методологије којом се омогућило ефикасније тарифирање и коришћење преносног система у БиХ.

Препознавајући да је функционалан, ефикасан и транспарентан модел пружања помоћних и системских услуга основни предуслов безбједног и поузданог рада електроенергетског система, квалитетног снабдијевања купаца и даљњег развоја тржишта електричне енергије у БиХ, у намјери унапријеђења актуелног концепта и техничке проведивости пружања ових врло комплексних услуга у електроенергетском сектору, ДЕРК се одлучио и за другу измјену Методологије. Након припреме Нацрта одлуке и проведене јавне расправе, ДЕРК је у јануару 2009. године усвојио и другу *Одлуку о измјенама и допунама Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге.*

Одлука о измјенама Одлуке о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта електричне енергије у БиХ

Почетком јуна 2009. године ДЕРК је иницирао јавну расправу о измјенама Одлуке о обиму, условима и временском распореду отварања тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини како би се актуелизирао временски распоред отварања тржишта и отклониле одређене формулације које би могле спријечити даљи прогрес у процесу отварања тржишта, а које су у том смислу препознате и од стране ентитетских комисија. Измјена одлуке је усвојена од стране Комисије у септембру 2009. године. Потребно је истаћи да је отварање тржишта електричне енергије сложен процес који захтијева уклањање бројних препрека, а које су првенствено условљене специфичном структуром и тренутним уређењем електроенергетског сектора у Босни и Херцеговини, и изразито ниским регулисаним тарифама за крајње купце који у таквим условима немају никаквог интереса да купују енергију на тржишту.

3.2 Документа која одобрава ДЕРК

Приједлог правилника о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета

Прекогранични преносни водови представљају инфраструктуру која омогућава слободно одвијање међународне трговине електричне енергије. Загушење на овим водовима смањује могућност слободне трговине те је потребно примјенити правила за управљање загушењима односно правила која ће на недискриминаторан, транспарентан и тржишно оријентисан начин извршити алокацију расположивих капацитета.

Експлицитне аукције користе се за алокацију преносних капацитета на готово свим границама европских држава, што је у складу са Прописом 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

НОС БиХ је сачинио и доставио ДЕРК-у на одобрење *Приједлог правилника о додјели права на коришћење прекограничних преносних капацитета* која су базирана на тржишним принципима и обављају се путем експлицитних аукција у којима се надмећу власници лиценце за међународну трговину, чиме се максимизира тржишна вриједност преносних капацитета.

Поступак разматрања и одобравања достављеног приједлога правилника налази се у завршној фази. Очекује се да ће тај процес бити завршен почетком 2010. године.

До доношења нових правила примјењују се раније одобрена *Привремена правила за додјелу прекограничних преносних капацитета на мјесечном нивоу*.

Табела 1: Преглед субјеката који уплаћују и користе средства по основу накнада за некоришћење додијељених прекограничних преносних капацитета у 2009. години

(КМ)

Мјесец	Субјекти који уплаћују средства						Корисници средстава		Укупно
	ЕП БиХ	ЕРС	РУДНАП	ЕЗПАДА	КОРЛЕА	ГЕН-И	НОС БиХ	Електро-пренос БиХ	
I		559,5						559,5	559,5
II	15.804,0			20.964,0				36.768,0	36.768,0
III		5.670,0						5.670,0	5.670,0
IV	26.592,0	23.790,0				8.610,0		58.992,0	58.992,0
V	17.964,0	77.308,0			20.016,0			115.288,0	115.288,0
VI	113.106,0					7.209,0		120.315,0	120.315,0
VII		541,5	35.070,0				35.611,5		35.611,5
VIII		933,0						933,0	933,0
IX	1.932,0	502,5						2.434,5	2.434,5
X		418,5						418,5	418,5
XI									
XII			10.428,0					10.428,0	10.428,0
Укупно	175.398,0	109.723,0	45.498,0	20.964,0	20.016,0	15.819,0	35.611,5	351.806,5	387.418,0

ДЕРК је током 2009. године у складу са овим Привременим правилима, доносио закључке о расподјели средстава по основу накнада за некоришћење додијељених прекограничних преносних капацитета којима је одређивао уплатиоце и кориснике средстава, те њихову намјену за улагања у развој и изградњу прекограничних преносних капацитета БиХ према сусједним земљама.

Индикативни план развоја производње за период 2010. – 2019. година

Индикативни план развоја производње се израђује сваке године за десетогодишњи период. Циљ плана је да информисе садашње и будуће кориснике о потребама и постојећим пројектима изградње нових производних капацитета. Истовремено, овај план користи се и као један од основа за израду *Дугорочног плана развоја преносне мреже* у Босни и Херцеговини, који обухвата и проблематику нових прекограничних водова и израђује се такође сваке године покривајући период од десет година.

Користећи искуство у припреми претходна три индикативна плана, Независни оператор система у Босни и Херцеговини је изради Индикативног плана развоја производње за период од 2010. до 2019. године приступио правовремено и осигурао квалитетне улазне податке, којим се план не само временски помјерио за једну годину, већ и ажурирао и побољшао.

О Индикативном плану је обављена и јавна расправа која је потврдила слагање са датим прогнозама потрошње, новим

производним капацитетима и билансима снага и енергије на преносној мрежи. Одобравајући План ДЕРК је још једном констатовао пресудан утицај проактивног ангажмана свих субјеката планирања, те осигурања квалитетних података за употребљивост ове врсте планова.

Нова форма стандардног уговора о одговорности за балансирање

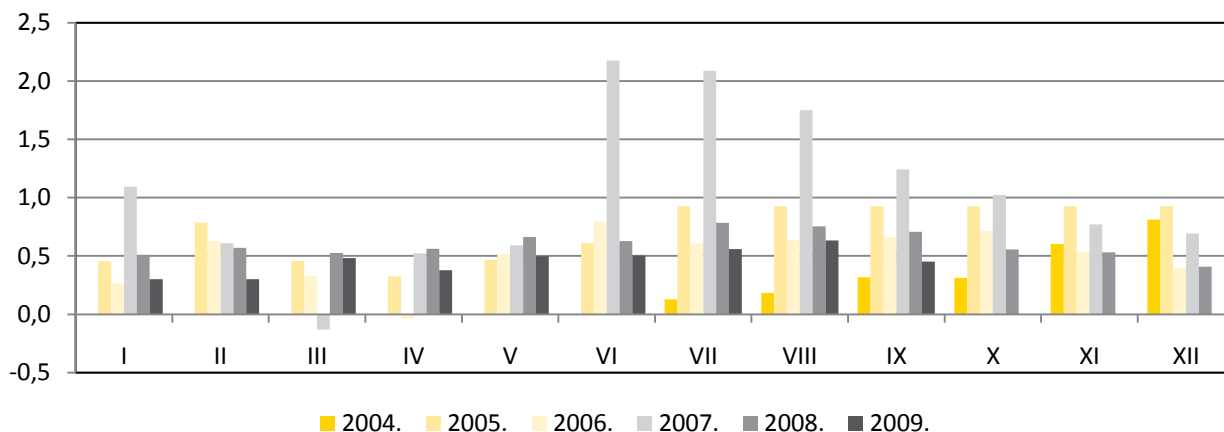
ДЕРК је у децембру 2009. године одобрио нову форму стандардног уговора о одговорности за балансирање. Овај уговор је значајан за квалификоване купце, односно купце који излазе на тржиште електричне енергије, јер се његовим одредбама регулишу односи између тих купаца и балансно одговорних страна којима ови купци припадају. Улогу балансно одговорних страна имају три постојеће електропривреде јер посједују одговарајуће техничке капацитете да обезбиједе одржавање баланса потрошње и производње на свом производно-конзумном подручју.

Сагласност НОС-у БиХ за учешће у ИТЦ механизму

Механизам компензације између оператора преносног система (ИТЦ механизам – *Inter TSO Compensation*) представља начин надокнаде трошкова на националној преносној мрежи насталих због токова електричне енергије услед прекограничне трговине. На овај начин креира се важна платформа за омогућавање трговине електричном енергијом у региону југоисточне Европе, као и између региона и Европске уније.

ИТЦ механизам се примјењује од 2002. године у западној Европи, а у југоисточној Европи од 2004. године, уз раније коришћени назив ЦБТ механизам (Механизам прекограничне трговине). У јуну 2007. године, остварено је планирано уједињење ИТЦ механизма СЕТСО и ЕТСО земаља, односно ИТЦ фондова и по први пут се у јединственом ИТЦ механизму нашло 29 европских земаља. Комплексну процедуру обрачуна и усклађивања података о токовима електричне енергије током 2009. године мјесечно су обављали *Swissgrid*, Швицарска и *Amprion*, Њемачка у функцији администратора података.

У надлежности регулатора је одобрење примјене самог механизма, што прије свега укључује примјену Прописа 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. године о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије. Државна регулаторна комисија за електричну енергију дала је своју сагласност Независном оператору система у Босни и Херцеговини за прихватање и потписивање ИТЦ споразума за 2010. годину, који је и потписан 15. децембра 2009. године. НОС БиХ има обавезу да редовно извјештава ДЕРК и Електропренос БиХ о свим

Приход од ИТЦ механизма по мјесецима у милионима КМ

актуелним темама, планираним активностима и оствареним мјесечним енергетским и финансијским резултатима у примјени Споразума.

Због своје природне позиције транзицијске земље у регији и Европи, те степена изграђености преносне мреже, Босна и Херцеговина, по основу примјене ИТЦ механизма остварује приход. Тако је у 2004. години остварен нето приход од 2.354.004 КМ, у 2005. години 8.664.199 КМ, у 2006. години 6.055.467 КМ, у 2007. години 12.432.071 КМ и у 2008. години 7.198.731 КМ. Некомплетан приход за првих девет мјесеци у 2009. години износи 4.104.002 КМ. Напомиње се да се фактурисање врши са вишемјесечним закашњењем због комплексности обрачуна.

Измјене Мрежног кодекса

На приједлог ДЕРК-а, Независни оператор система у Босни и Херцеговини покренуо је поступак измјена и допуна Мрежног кодекса, који се, између осталог, односи на усклађивање динамике израде Индикативног плана развоја производње и Дугорочног плана развоја преносне мреже. На овај начин НОС БиХ и Електропренос БиХ би имали довољно времена за припрему ових планова у истој години, и могли би их достављати ДЕРК-у на одобравање до краја текуће године. Очекује се да приједлог измјена и допуна Мрежног кодекса обухвати дио који обрађује услове за прикључак. Такође, Мрежном кодексу ће бити придодан дио који уважава специфичности рада вјетроелектрана (технички захтјеви за прикључак вјетроелектрана, регулација активне снаге и фреквентни одзив, регулација напона и компензација реактивне снаге итд.). Поред тога, приједлог измјена и допуна Мрежног кодекса садржаваће и одређене измјене у дијеловима који се односе на кодекс мјерења, кодекс Оперативног планирања, те оперативну сарадњу и извјештавање.

3.3 Поступци издавања лиценци

У току 2009. године, у више проведених поступака, углавном због истека рока претходно издатих *привремених* лиценци обновљене су, односно издате су *нове* лиценце са периодом важења од 5 година, у дјелатности међународне трговине за:

- “Езпада” д.о.о. Чапљина (март 2009),
- “Руднап” д.о.о. Бања Лука (децембар 2009),
- “Б.С.И.” д.о.о. Јајце за обављање дјелатности међународне трговине – увоз електричне енергије за властите потребе (новембар 2009).

Осим наведених, током године вођени су и поступци издавања привремених лиценци, са периодом важења од двије године, субјектима који се први пут појављују на тржишту као међународни трговци електричном енергијом:

- “ГЕН-И” д.о.о. Сарајево (фебруар 2009),
- “Корлеа” д.о.о. Мостар (март 2009),
- “Ател БХ” д.о.о. Сарајево (мај 2009).

У току је поступак на обради захтјева за издавање привремене лиценце за међународну трговину по захтјеву “РЕ Енергија” д.о.о. Сарајево. Такође, у поступку је и обрада захтјева за промјену назива и адресе већ лиценцираног субјекта (Ател БХ д.о.о. Сарајево у ALPIQ Енергија БХ д.о.о. Сарајево).

Као власници лиценце за дјелатност међународне трговине електричном енергијом, регистровани су и ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар, ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине” д.д. – Сарајево, МХ “Електропривреда Републике Српске” – Матично предузеће, а.д. Требиње, “Energy Financing Team” д.о.о. Требиње, “Интеренерго” д.о.о. Сарајево, “ЧЕЗ БиХ” д.о.о. Сарајево, те “Алуминиј” д.д. Јајце (увоз електричне енергије за властите потребе). На крају 2009. године истекао је период важења привремене лиценце чији је власник био “БИРАЧ” а.д. Зворник. Овај субјект није поднио захтјев за издавање лиценце за наредни период.

Подсјећа се да су 2007. године додијељене лиценце “Независном оператору система у Босни и Херцеговини” Сарајево, те “Електропреносу Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука, са периодом важења од 5 година.

У јуну 2009. године донешена је *Одлука о измјенама Улова за коришћење лиценце за обављање дјелатности преноса електричне енергије*. Одлуком је јасније прецизиран садржај и начин израде дугорочног плана развоја преносне мреже за период од 10 година који власник лиценце израђује сваке године, као и начин ажурирања прилога лиценце, уколико у периоду важења долази до измјене њиховог садржаја.

3.4 Праћење активности лиценцираних субјеката

Током године ДЕРК прати усклађеност дјеловања лиценцираних субјеката са прописаним условима коришћења лиценци, прије свега надзором регулисаних дјелатности које обављају НОС БиХ и Електропренос БиХ. Праћење активности врши се анализом редовних и ванредних извјештаја које подносе лиценцирани субјекти као и путем посјета власницима лиценци, са или без најаве. Власници лиценци подносе годишње, полугодишње, мјесечне и дневне извјештаје о појединим активностима, како оним финансијске, тако и техничке и организационе природе. Такође, доступни су и извјештаји власника лиценци о ванредним погонским догађајима у систему.

Посјете стручног особља ДЕРК-а регулисаним субјектима омогућавају непосредан увид у њихове документе и активности као и извођење комплекснијих анализа рада и финансијске позиције субјеката са становишта примјене одобрених тарифа.

И ове године су констатовани проблеми у раду “Електропреноса Босне и Херцеговине” а.д. Бања Лука чије функционисање већ дуже вријеме оптерећују како неслагања чланова Управе тако и Управног одбора Компаније о свим кључним питањима. Забринутост оваквим стањем и хитност његовог превазилажења, Државна регулаторна комисија је у више наврата исказивала Савјету министара БиХ и ентитетским владама – власницима, односно члановима Скупштине акционара/дионичара Електропреноса БиХ.

Уз уважавање предузетих активности влада и надлежних министарстава и постигнутих договора:

- на састанку премијера Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске по питању функционисања Компаније који је одржан у Сарајеву 6. новембра 2009. године,
- на сједници Управног одбора Електропреноса БиХ која је окончана 29. децембра 2009. године у Бања Луци,

ДЕРК је увјерења да ће досадашњи проблеми у раду Електропреноса БиХ бити отклоњени.

3.5 Технички аспект рада преносног система

Према већини свјетских статистика погонских догађаја, 80-90% свих прекида снабдијевања догађа се у дистрибутивном систему. Стога и највећа одговорност за поузданост снабдијевања пада управо на дистрибутивне мреже. Међутим, не смију се занемарити ни такви догађаји у преносном систему, јер за последицу имају прекид снабдијевања великог броја потрошача, а понекад и потпуни колапс дијела или читавог система. Стога је важно да поузданост преносног система буде на врло високом нивоу. Уважавајући чињеницу да је

Електропренос БиХ власник и свих трафостаница 110/х kV, па тиме и СН одвода у тим трафостаницама који углавном имају дистрибутивну функцију, праћење прекида напајања на овом нивоу долази до изражаја. С тим у вези, Електропренос БиХ врши прикупљање и обраду података који се односе на технички аспект рада преносног система. Ти подаци се презентују кроз показатеље континуитета напајања потрошача: SAIFI, SAIDI и ENS. Показатељ SAIFI (енг. *System Average Interruption Frequency Index*) означава просјечан број прекида напајања по потрошачу током године. Показатељ SAIDI (енг. *System Average Interruption Duration Index*) означава просјечно трајање прекида по потрошачу у минутима по години. Независно од Електропреноса БиХ, сличне индексе прикупљају све три електропривреде у БиХ на дистрибутивном нивоу, односно на напонским нивоима 35, 20 и 10 kV.

Показатељи типа SAIFI и SAIDI су добијени праћењем броја и трајања застоја у објектима Електропреноса, који су за последицу имали прекид снабдијевања купаца директно прикључених на преносну мрежу и/или безнапонско стање средњенапонских одвода у трајању дужем од три минуте. У табелама су презентовани показатељи типа SAIFI и SAIDI за 2009. годину (по мјесецима и сумарно). Табела 2 узима у обзир само застоје узроковане дешавањима на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ, а табела 3 и застоје СН одвода у трафо станицама Електропреноса, узрокованих дешавањима у дистрибутивној мрежи.

Показатељи типа SAIFI и SAIDI су знатно неповољнији у табели 3, обзиром на разгранатост и величину дистрибутивне мреже која је у пракси чешће подложна различитим врстама кварова. Такође, у обје табеле видљиво је да су показатељи повољнији у 2009. години, него у претходној години.

Потребно је нагласити значајну разлику између планираних и непланираних застоја у снабдијевању, а који за последицу имају безнапонско стање корисника. Планирани застој

Табела 2: SAIFI и SAIDI услијед застоја на мрежи у надлежности Електропреноса БиХ

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2009	2008
SAIFI	Планирани застоји	0,07	0,06	0,13	0,15	0,19	0,17	0,12	0,21	0,26	0,22	0,14	0,17	1,89	2,49
	Непланирани застоји	0,07	0,07	0,05	0,16	0,21	0,13	0,18	0,21	0,17	0,08	0,19	0,20	1,73	1,58
	УКУПНО	0,13	0,13	0,18	0,31	0,40	0,30	0,30	0,42	0,43	0,30	0,33	0,38	3,62	4,08
SAIDI	Планирани застоји (мин)	16,40	18,87	28,50	27,01	43,55	34,81	26,11	17,07	43,40	29,88	16,66	22,21	324,46	503,58
	Непланирани застоји (мин)	5,77	0,91	1,15	9,71	9,37	3,28	8,76	5,92	2,44	2,02	12,25	15,56	77,14	103,03
	УКУПНО (мин)	22,17	19,77	29,64	36,71	52,92	38,08	34,87	22,99	45,84	31,90	28,91	37,77	401,59	606,60

Табела 3: SAIFI и SAIDI укључујући и испаде СН одвода узрокованих застојима у дистрибутивној мрежи

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	2009	2008
SAIFI	Планирани застоји	0,18	0,30	0,47	0,36	0,53	0,45	0,44	0,74	0,65	0,65	0,68	0,72	6,16	6,18
	Непланирани застоји	0,62	0,56	0,76	0,61	0,90	1,19	1,37	1,32	0,88	1,16	0,77	1,70	11,85	11,99
	УКУПНО	0,80	0,86	1,22	0,98	1,43	1,64	1,81	2,05	1,53	1,81	1,46	2,42	18,01	18,17
SAIDI	Планирани застоји (мин)	29,68	47,17	60,96	50,42	90,77	71,19	60,82	94,19	87,39	66,29	95,73	55,42	810,02	847,61
	Непланирани застоји (мин)	37,74	29,20	32,94	44,19	54,40	76,51	68,82	54,68	44,60	72,64	40,12	105,82	661,66	877,17
	УКУПНО (мин)	67,42	76,37	93,89	94,61	145,17	147,70	129,64	148,87	131,99	138,94	135,86	161,24	1471,68	1724,78

обично се догађа када се одређена компонента система (вод, трансформатор, генератор и сл.) искључује у циљу њеног превентивног одржавања. Корисници се обично унапријед информишу о планским прекидима.

Насупрот томе, у случају појаве кварова у ЕЕС-у, долази до испада компоненти система и у зависности од обима мреже погођене кваром и одзива система заштите може доћи до непланираних прекида у снабдијевању купаца електричне енергије.

Подаци о неиспорученој електричној енергији (ENS – енг. *Energy-Not-Supplied*) услед непланираних прекида снабдијевања ($ENS_{\text{непл}}$), као и неиспорученој електричној енергији услед планираних прекида ($ENS_{\text{пл}}$) у ЕЕС БиХ за 2008. и 2009. годину дати су у табели 4.

Табела 4.

	2008		2009	
	MWh	мин	MWh	мин
$ENS_{\text{непл}}$	135,608	1744	273,949	2756
$ENS_{\text{пл}}$	246,245	2285	121,599	1236
<i>Укупно</i>	381,853	4029	395,548	3992

Видљиво је да је количина неиспоручене електричне енергије услед непланираних прекида значајно повећана, што ће бити предметом посебне пажње ДЕРК-а у наставку регулаторног надзора Електропреноса БиХ. У том смислу биће потребно уложити и додатне напоре на даљем развоју методологије прикупљања и обраде података.

Прикупљање и обрада података о расположивости и поузданости система је неопходан, дуготрајан, континуиран процес, који представља важан аспект квантитативне оцјене рада електроенергетског система у цјелини. Расположиви подаци представљају један од значајних основа у планирању развоја електроенергетске инфраструктуре.

3.6 Поступци одобрења тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад НОС-а и помоћне услуге

Тарифе за услуге преноса електричне енергије, које се примјењују од јануара 2008. године ДЕРК је донио у децембру 2007. године, по окончању тарифних поступака који су описани у Извјештају о раду ДЕРК-а у 2007. години.

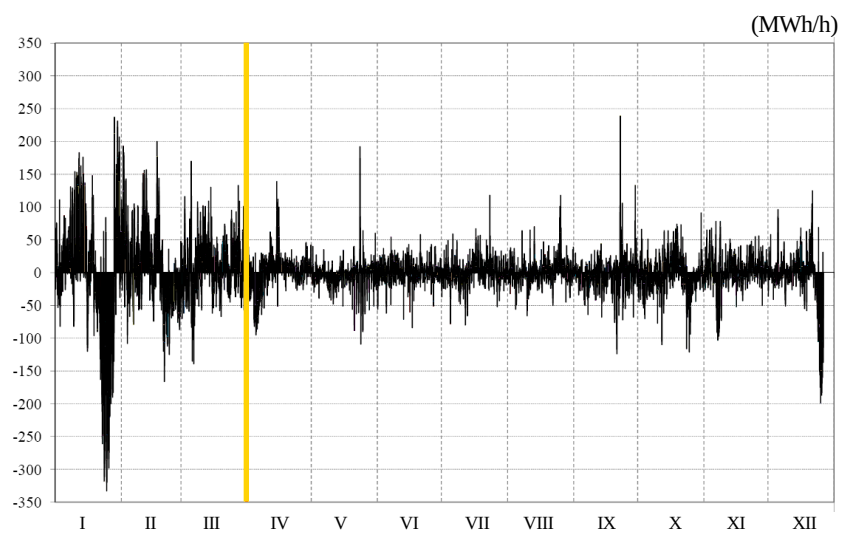
У новембру 2008. године *Независни оператор система у Босни и Херцеговини* поднио је захтјев за одређивање тарифа за рад НОС-а и тарифа за помоћне услуге. У тарифном поступку је оцијењено да нема елемената за повећање, те је тарифа задржана на дотадашњем нивоу од 0,0399 фенинга/kWh. У оквиру истог поступка донешена је и Одлука о одређивању тарифа за помоћне услуге, која је у јуну 2009. године претрпјела одређене техничке измјене.

Помоћне услуге

Модел пружања и коришћења помоћних услуга у електроенергетском систему БиХ дефинисан је *Методологијом за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге* и *Одлуком о одређивању тарифа за помоћне услуге*. У овако конципираном моделу на једној страни налазе се пружаоци помоћних услуга (власници лиценце за производњу), а на другој корисници (лиценцирани снабдјевачи и квалификовани купци директно прикључени на преносну мрежу). У овој фази пре-структурирања електроенергетског сектора број учесника у систему помоћних услуга је редукован и практично сведен на три постојеће електропривреде, квалификоване купце (Алуминиј Мостар) и компанију која обавља дјелатности дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом у Брчко дистрикту БиХ (ЕД Брчко). Ово су уједно и субјекти који се појављују у финансијском обрачуну, при томе се електропривреде (БОС-ови) налазе на страни потраживања и на страни плаћања, а квалификовани купци и ЕД Брчко само на страни плаћања.

Независни оператор система у Босни и Херцеговини у моделу помоћних услуга даје налоге производним јединицама у циљу пружања ових услуга у ситуацијама када је то ангажовање неопходно како би се осигурао рад у дефинисаним техничким оквирима и сачувала безбједност електроенергетског система.

Нежељена односно недозвољена одступања од дневног распореда су крајем 2008. и почетком 2009. године достигла драстичне размјере, што је нарушило нормалан рад система и изазивало реакцију координатора УЦТЕ блока. Стога је ДЕРК инсистирао на увођењу обрачуна и плаћања за нежељена

*Нежељена сатна одступања БиХ према интерконекцији
у 2009. години*

одступања на начин предвиђен Тржишним правилима. Од тада (1. април 2009. године), по наводима свих учесника у сектору, ова одступања су ипак сведена у прихватљивије оквири што се може видјети на слици.

Иако је систем пружања и коришћења помоћних услуга у 2009. години солидно функционисао, ипак, постоји простор за побољшање и уклањање уочених недостатака, те је за очекивати да ће у наредном периоду, уз изражену спремност кључних учесника, систем пружања помоћних услуга бити подигнут на виши ниво.

Нови тарифни поступци

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је, у оквиру својих надлежности дефинисаних законом, у новембру 2009. године, донијела закључке о покретању поступака у којима ће одредити тарифе за услуге преноса електричне енергије, рад независног оператора система и помоћне услуге.

Обје регулисане компаније доставиле су потребну документацију у оквиру које су предочиле своје захтјеве за приходе и расходе, као и трошкове које намјеравају зарачунавати по тарифама за своје услуге.

Тарифни захтјев ће бити рјешаван у складу са критеријумима наведеним у Закону о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ и Методологији за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге.

ДЕРК ће у разматрању захтјева у највећој могућој мјери поштовати основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин.

Коначне одлуке у тарифним поступцима Комисија планира донијету током мјесеца марта 2010. године.

Пресуде Суда БиХ о законитости одлука ДЕРК-а

Осим у ранија два ријешена случаја током 2008. године, Суд Босне и Херцеговине је у 2009. години још једном потврдио законитост одлуке ДЕРК-а. Ни трећи умјешач у тарифном поступку (Електропривреда Републике Српске) није успио пред судом доказати да је ДЕРК повриједио правила поступка и донио 2006. године незакониту одлуку. Међутим, исти тужилац је затражио судску ревизију двије нове одлуке ДЕРК-а о одређивању тарифа за помоћне услуге из марта и јуна 2009. године.

3.7 Тржиште електричне енергије

Енергетски показатељи

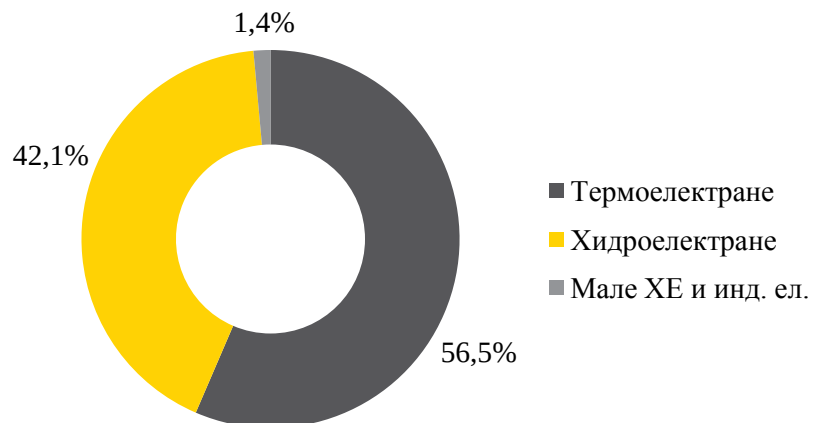
Упркос неповољним трендовима, ова година ће, према прелиминарним резултатима, бити још успјешнија за електроенергетски сектор, него претходна. Процјењује се да ће се производња електричне енергије повећати 5,7% и износити 14.575 GWh, што представља историјски максимум, уз рекордан извоз електричне енергије од 3.900 GWh.

Производња термоелектрана према процјенама износи 8.230 GWh, хидроелектрана 6.135 GWh, а малих хидроелектрана и индустријских електрана 210 GWh.

И поред смањене продаје у БиХ све три електропривредне компаније су оствариле позитивне пословне резултате, настављајући успјешан тренд из 2008. године.

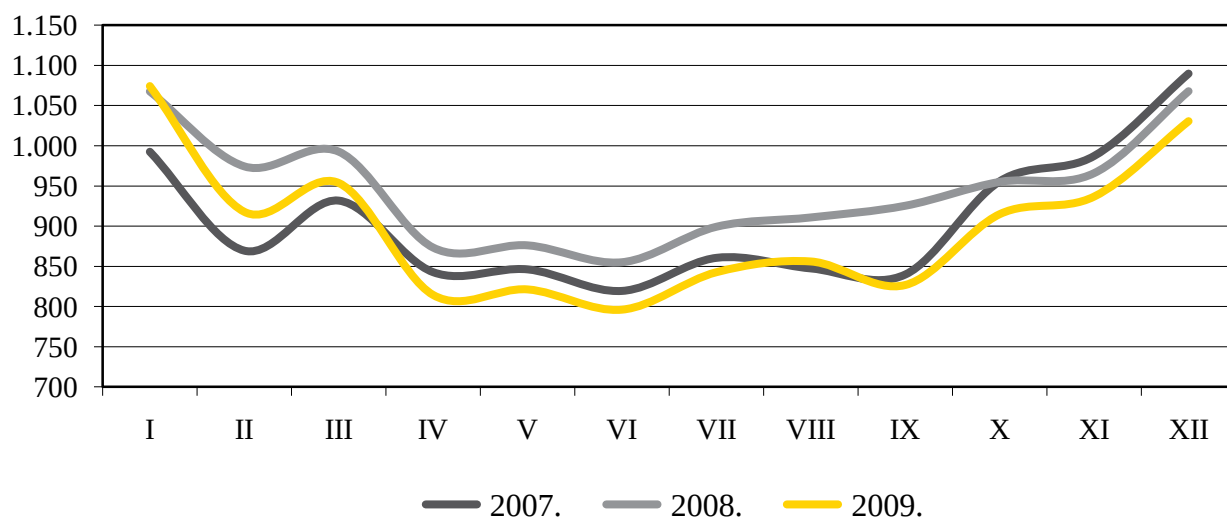
Смањење продаје на домаћем тржишту компензирано је повећаном продајом на регионалном тржишту, али то, ипак, указује на неповољан развојни тренд у привреди БиХ.

Рекордна хидропроизводња је повољно дјеловала и на производне трошкове па у коначници електроенергетски сектор биљежи око 1,7 милијарди КМ прихода и 150 милиона КМ добити, што је уједно и најбољи пословни резултат у досадашњих шест деценија.

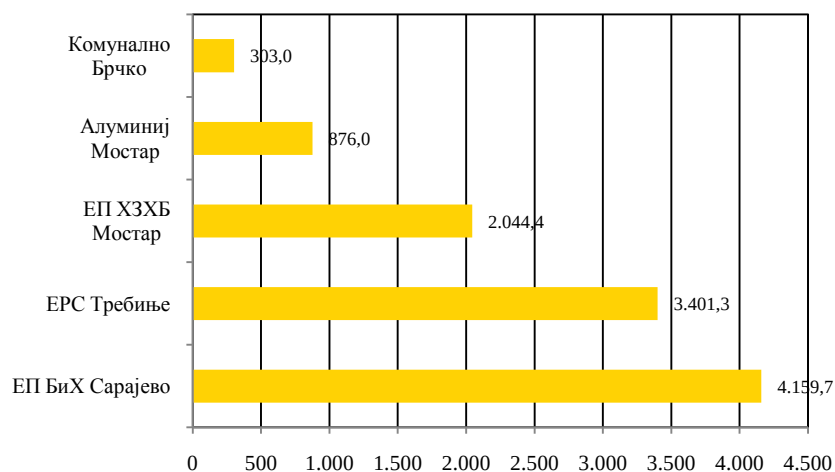
*Структура производње електричне енергије у БиХ
у 2009. години*

Укупно испоручена електрична енергија са мреже преноса у 2009. години износила је 10.784 GWh и за 4,9% је мања у односу на претходну годину, када је укупно са мреже преноса купцима у Босни и Херцеговини испоручено 11.364 GWh.

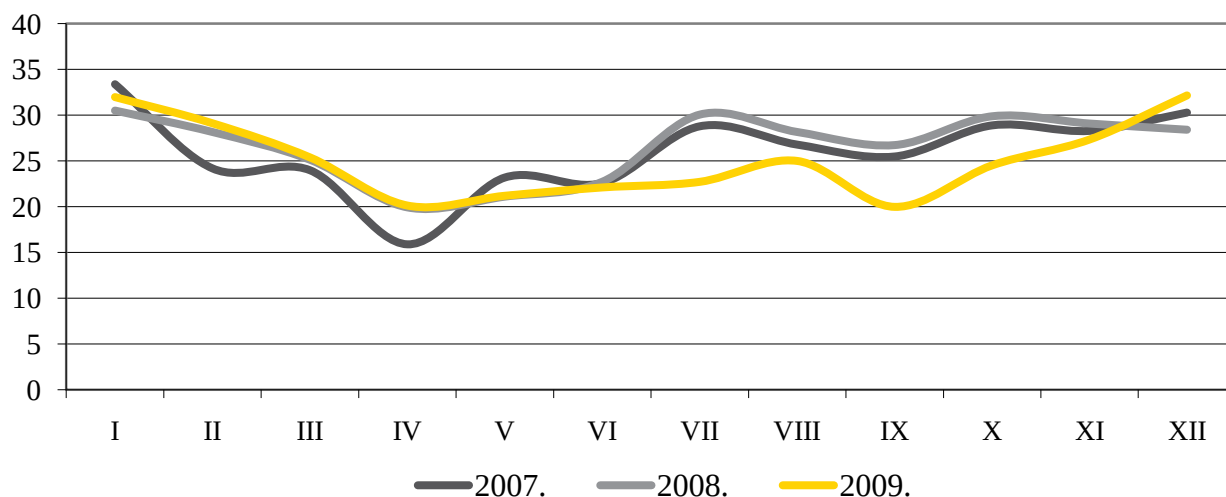
Енергија преузета у БиХ са преносне мреже (GWh) – мјесечни подаци

Преузета електрична енергије са мреже преноса представља један од тарифних елемента који значајно утиче на приход регулисаних компанија (Електропренос БиХ и Независни оператор система у БиХ).

Енергија преузета у БиХ са преносне мреже по субјектима у 2009. години (GWh)

Захваљујући оствареном извозу од 3.900 GWh који је надмашио планску величину за 10%, ове регулисане компаније су успјеле компензирати смањену потрошњу у БиХ и достићи планирани приход.

Мјесечни губици на мрежи преноса (GWh)

Губици електричне енергије на преносној мрежи представљају један од значајнијих параметера економичности и квалитета рада мреже. Процјењује се да су у 2009. години губици на преносној мрежи БиХ износили 310 GWh, односно 2% у односу на укупну расположиву електричну енергију на преносној мрежи. Преглед губитака на мрежи преноса за протекле три године дат је на претходној слици.

Тржиште електричне енергије у регији

На тржишту електричне енергије у 2009. години десиле су се значајне промјене у односу на 2008. годину. Као последица глобалне економске кризе, забиљежен је значајан пад потрошње електричне енергије у региону југоисточне Европе. Процјењује се да је у овој регији, са годишњом потрошњом од око 200 TWh, смањење у 2009. години износило око 10 TWh, односно 5%.

Пад потрошње електричне енергије забиљежен је прије свега код великих купаца из алуминијске, хемијске и аутомобилске индустрије. Глобални пад потражње, односно стварање тренутног суфицита електричне енергије у региону у којем иначе у нормалним условима рада недостаје електричне енергије, пресудно је утицао на смањење цијена на veleпродајном тржишту.

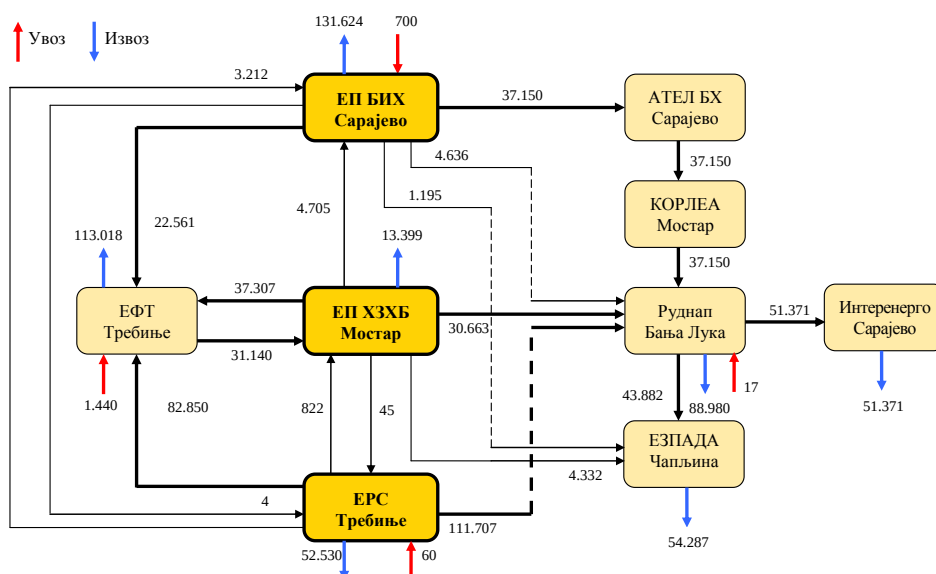
Неуобичајено висок ниво падавина у прошлој години који је резултирао великим доточима и значајним повећањем производње у хидроелектранама такође је допринио смањењу цијена електричне енергије на тржишту.

Остварене цијене су, са нивоа од 90 €/MWh средином 2008. године, пале на вриједност од 40 €/MWh па и ниже средином 2009. године. До краја године цијене су се дјелимично опоравиле осцилирајући у распону 45 – 50 €/MWh.

Тржиште електричне енергије у БиХ

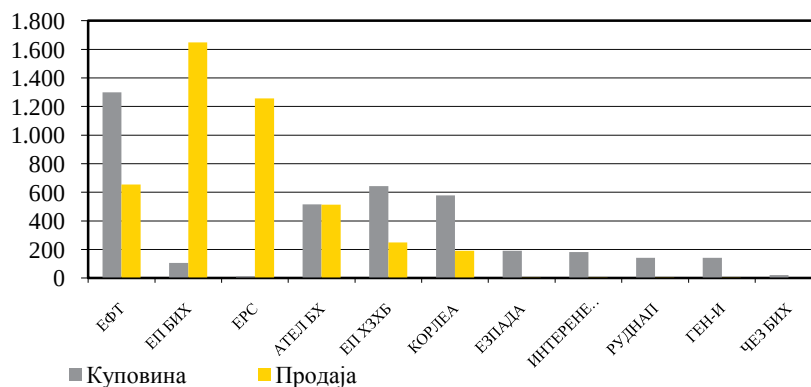
У БиХ, у 2009. години, пад потрошње у односу на 2008. годину, износио је 4,9% или у апсолутном износу око 600 GWh. При томе је дистрибутивна потрошња порасла за 1,7%, а потрошња великих купаца смањена је за 24%. Овом смањењу највећи допринос дала су два највећа купца електричне енергије у БиХ: Алуминиј Мостар и Миттал Стеел Зеница. Алуминиј Мостар као једини квалификовани купац у 2009. години остварио је за 28% или за 347 GWh мању потрошњу у односу на 2008. годину.

Значајни вишкови у производњи електричне енергије утицали су на повећање обима трговања на домаћем тржишту електричне енергије. За илустрацију дат је приказ трговачких трансакција у марту 2009. године.

Трговачке трансакције у марту 2009. године (MWh)

Укупна енергија којом се трговало на veleprodajном тржишту (куповина и продаја) у 2009. години износила је 8.300 GWh. Од електропривредних компанија највећи обим трговања је остварила Електропривреда БиХ, а од чисто трговачких компанија ЕФТ, Требиње.

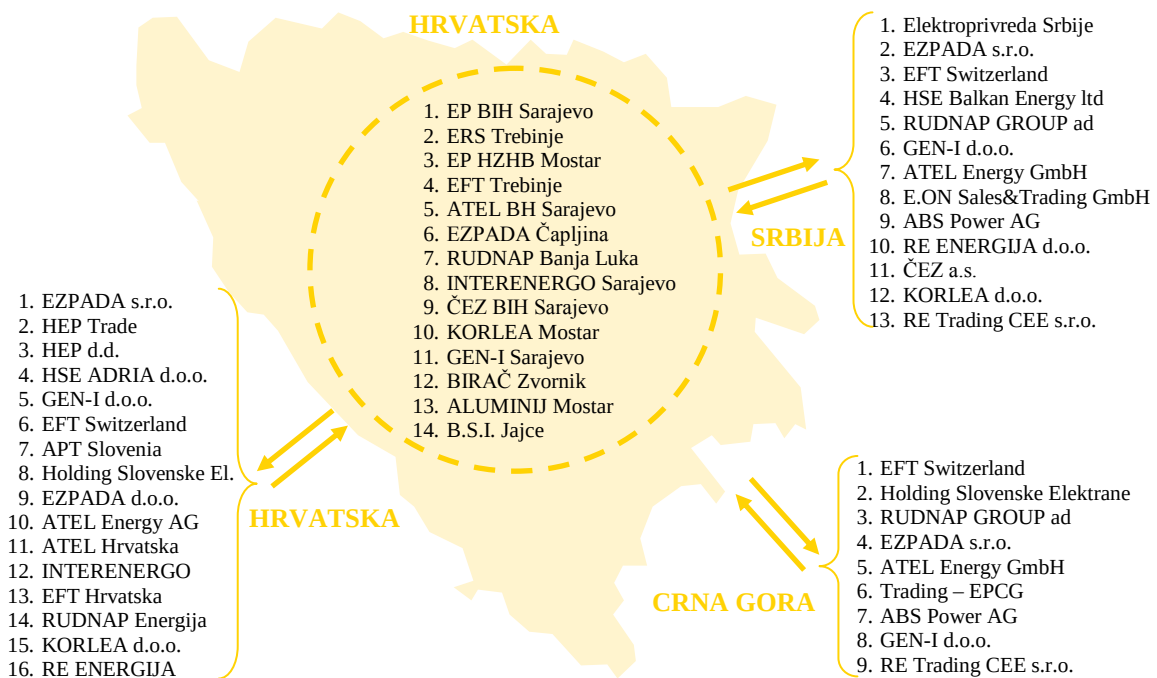
Преглед трговања по лиценцираним субјектима у 2009. г. (GWh)

У малопродајном сегменту трговања ситуација није битно измјењена у односу на претходне године. Дјелатност снабдијевања у потпуности се одвија унутар три електропривредне компаније које једине посједују и производне капацитете. Процес реструктурирања није довршен што електропривредама омогућава доминатну позицију на малопродајном тржишту електричне енергије. Сви купци на средњем (35, 20 и 10 kV) и ниском напону (0,4 kV) се снабдијевају по регулисаним цијенама које утврђују ентитетске регулаторне комисије. Најава купца БСИ д.о.о. Јајце да ће од 2010. године један дио енергије за властите потребе (219 GWh) набављати уз коришћење статуса квалификованог купца представља позитиван сигнал у развоју тржишта. У наредној години Алуминиј д.д. Мостар ће наставити да дио енергије за своје потребе (876 GWh) набавља на тржишту. Дакле, у 2010. години у БиХ ће два субјекта користити статус квалификованог купца и дио потребне електричне енергије набављати на тржишту.

Прекогранична трговина

Добра повезаност система Босне и Херцеговине са сусједним електроенергетским системима омогућава пласман електричне енергије у земље региона које имају изражен дефицит.

Рекордан извоз у 2009. години резултирао је повећаним бројем прекограничних трговачких трансакција. Овим трансакцијама је обухваћен велики број трговаца који електричну енергију преузимају на граници БиХ са сусједним земљама. На слици је дат преглед учесника у прекограничној трговини на свим границама Босне и Херцеговине.

Учесници у прекограничној трговини по границама

Током 2009. године регистрован је транзит електричне енергије преко преносне мреже БиХ у износу од 2.122 GWh. Електричну енергију транзитиују међународне трговачке компаније преко својих регистрованих фирми у БиХ. Приход по основу транзита БиХ остварује учешћем у ИТЦ механизму, што је детаљније описано у дијелу 3.2. овог извјештаја.

Уобичајено највећи извоз остварен је према Црној Гори и Хрватској. Од домаћих субјеката највећих увоз је остварио Алуминиј д.д. Мостар, који је за властите потребе увезао 876 GWh или 95% укупног увоза у 2009. години.

Табела 5. (MWh)

<i>Лиценцирани субјекат</i>	<i>Извоз</i>	<i>Увоз</i>	<i>Транзит</i>
<i>ЕП БИХ</i>	851.553	1.690	0
<i>ЕП РС</i>	492.252	9.544	0
<i>ЕП ХЗХБ</i>	134.936	270	0
<i>ЕЗПАДА</i>	188.683	0	176.547
<i>АЛУМИНИЈ</i>	0	876.000	0
<i>РУДНАП</i>	832.284	5.890	190.640
<i>ЕФТ</i>	664.222	17.725	1.349.667
<i>ИНТЕРЕНЕРГО</i>	182.822	588	18.847
<i>КОРЛЕА</i>	392.669	6.192	48.900
<i>ГЕН-И</i>	140.334	0	321.742
<i>АТЕЛ БХ</i>	2.286	216	12.648
<i>ЧЕЗ БИХ</i>	20.072	0	3.768
<i>Укупно</i>	3.902.113	918.115	2.122.759

Извоз и увоз из БиХ према сусједним земљама дат је у слиједећој табели:

Табела 6. (MWh)

<i>Земља</i>	<i>Извоз</i>	<i>Увоз</i>
Хрватска	2.575.677	1.666.579
Србија	1.216.416	1.120.294
Црна Гора	2.232.779	254.001
<i>Укупно</i>	6.024.872	3.040.874

3.8 Заштита купаца

Заштита купаца је значајно питање политике регулације у свим државама у којима су актуелни процеси дерегулације и либерализације енергетског сектора. У ту сврху се, осим другим државним органима, и регулаторним тијелима све више повјерава обавеза да разматрају и остварују основне циљеве заштите купаца, заштите електроенергетских субјеката и околиша путем транспарентног и непристрасног начина рјешавања питања из области регулације.

*Програми
субвенционисања
најугроженијих
потрошача енергије
успостављени су у:*

- *Републици Српској
(електрична енергија),*
- *Брчко дистрикту Босне
и Херцеговине, и*
- *Кантону Сарајево
(током зимских
мјесеци).*

*г. Andris Piebalgs, комесар
одговоран за енергетска
питања ЕУ: “Скоро три
године од ступања на снагу
Уговора о успостави
Енергетске заједнице све
земље су оствариле значајан
напредак, и у погледу
примарног законодавства
као и спроведбених мјера.
Међутим, реформе су
далеко од завршетка, а има
се утисак да се, у одређеним
земљама, пут промјена
успорава. Економска криза
је отежала приступ
финансијама – приватни
инвеститори су још
захтјевнији у вези
регулаторног оквира, и то с
правом. Морамо бити
свјесни да одлагање
реформи значи одлагање
инвестиција.”*

*Регионални енергетски
форум, Сарајево, 30. марта
2009.*

Субвенционирање најугроженијих потрошача енергената у већем дијелу Европе је опште прихваћена пракса. Основни проблеми при томе су у идентификовању корисника субвенције, дефинисању нивоа субвенционирања, извора средстава и начину примјене. Изостанак иницијативе и координације, као највећи недостатак досадашњих активности, намеће логику да њихови главни носиоци убудуће треба да буду министарства надлежна за социјалну заштиту, уз подршку других надлежних тијела, укључујући регулаторне комисије.

У границама овлаштења која су му законом повјерена, ДЕРК је и током 2009. године дјеловао у правцу заштите купаца електричне енергије а нарочито социјално угрожених категорија становништва, активно се укључујући у све иницијативе институција на државном нивоу. Представници ДЕРК-а дали су значајан допринос у изради *Социјалног акционог плана за БиХ*, дјелујући у оквиру Радне групе Министарства цивилних послова БиХ, у чијем су саставу били и представници ресорних министарстава на државном и ентитетском нивоу, те представници послодаваца, синдиката и др. План који су одобриле владе, односно надлежна министарства Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко дистрикта БиХ, почетком 2010. године биће упућен Савјету министара БиХ на коначно одобрење.

3.9 Остале активности

Поред напријед наведених активности, ДЕРК је током 2009. године размјењивао податке са великим бројем државних институција (Савјет министара БиХ, Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ, Конкурвенцијски савјет БиХ, Агенција за унапређење иностраних инвестиција у БиХ и др.), те припремао различите информације за њихове потребе.

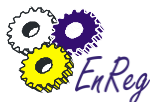
Државна регулаторна комисија за електричну енергију, Регулаторна комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске сарађују и усклађују дјеловање од свог оснивања.

Након што су представници ДЕРК-а дали посебан допринос у представљању енергетског сектора БиХ у Парламенту Федерације БиХ и Народној скупштини Републике Српске, енергетски сектор представљен је и посланицима и делегатима Представничког и Дома народа Парламентарне скупштине БиХ током 2009. године.

Крајем марта 2009. године у Сарајеву је, у сарадњи Енергетске заједнице и Европске банке за обнову и развој, организован Регионални енергетски форум, у чијем је фокусу била производња електричне енергије и обновљиви извори енергије, у циљу привлачења инвестиција. Запажен наступ и на овом скупу имали су представници ДЕРК-а.

Asistencija regulativi i reform
energetskog sektora

Реформу енергетског сектора у Босни и Херцеговини и даље подупире Агенција за међународну сарадњу САД (USAID), кроз пројекат Асистенције регулативи и реформи енергетског сектора (*PEAIT*).

Компоненте Пројекта РЕАП, који траје од 2007. до 2011. године, су: (1) континуирана подршка Независном оператору система у БиХ, укључујући даљњи развој мрежних и тржишних правила како се БиХ тржиште буде интегрисало у регионално и интерно тржиште ЕУ у складу са обавезама из Уговора о успостави Енергетске заједнице, (2) праћење и асистенција у спровођењу акционих планова, и (3) даљна подршка унификацији прописа, укључујући и завршетак свих активности које се односе на израду новог закона о гасу и потребне измјене државног и ентитетских закона о електричној енергији. Крајем 2009. године у оквиру пројекта РЕАП организован је низ семинара о отварању тржишта.

Европска комисија је до маја 2009. године, када је окончан Пројекат “Техничка помоћ регулаторном систему сектора енергетике БиХ” (*ЕнРег пројекат*) такође давала значајну подршку регулаторним тијелима у енергетском сектору Босне и Херцеговине.

Пројекат ЕнРег имао је за циљ јачање институционалног и стручног капацитета три регулаторне комисије, ефикаснији рад постојећег регулаторног система и помоћ у испуњавању обавеза БиХ из Уговора о успостави Енергетске заједнице. У оквиру овог пројекта у 2009. години организовано је више семинара који су у фокусу имали успоставу система за управљање документацијом, проблематику регулаторног извјештавања, квалитет снабдијевања, примјену међународних рачуноводствених стандарда код извјештавања у енергетском сектору, финансијски менаџмент и мјерење успјешности, те процјену утицаја отварања тржишта електричне енергије с обзиром на регулаторне поступке и досадашња искуства из непосредног окружења.

На крају се напомиње да Државна регулаторна комисија за електричну енергију, због различитог односа ентитета према Одлуци Високог представника за Босну и Херцеговину донијетој у септембру 2009. години, није отпочела са регулацијом производње, дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом у Брчко дистрикту БиХ. Те послове ће преузети када за то буду испуњени сви услови.

4. МЕЂУНАРОДНЕ АКТИВНОСТИ

4.1 Енергетска заједница

Уговор о успостави Енергетске заједнице, који је потписан 25. октобра 2005. године и ступио на снагу 1. јула 2006. године, омогућава креирање највећег интерног тржишта за електричну енергију и гас на свијету, у којем ефективно учествују 34 стране: 27 земаља чланица Европске уније и Хрватска, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Албанија, Македонија и УНМИК – Косово.

Основни циљеви Енергетске заједнице су креирање стабилног и јединственог регулаторног оквира и тржишног простора који обезбјеђује поуздано снабдијевање енергентима и може привући инвестиције у секторе електричне енергије и природног гаса. Поред тога то је развој алтернативних праваца снабдијевања гасом и побољшање стања у животној средини, уз примјену енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора.

Закључивањем овог Уговора, уговорне стране из региона се обавезују да између себе успоставе заједничко тржиште електричне енергије и гаса које ће функционисати по стандардима тржишта енергије ЕУ са којим ће се интегрисати. То се постиже постепеним преузимањем дијелова *acquis communautaire*-а (правног наслијеђа) ЕУ, који се односе на енергију, заштиту околиша и конкуренцију. Ради се о имплементацији одговарајућих директива и прописа ЕУ за области енергије и заштите околиша.

Учешћем у овом процесу Босна и Херцеговина потврђује своју опредјељеност за реформу енергетског сектора, либерализацију тржишта енергије и усклађивање своје политике са чланицама ЕУ.

У складу са израженим интересом, у раду тијела Енергетске заједнице учествују: Аустрија, Бугарска, Чешка, Француска, Грчка, Италија, Кипар, Мађарска, Низоземска, Њемачка, Румунија, Словачка, Словенија и Уједињено Краљевство. Ових 14 тзв. земаља учесница из Европске уније директно учествује у раду тијела Енергетске заједнице, а њихове позиције приликом гласања изражава Европска комисија.

Статус посматрача у тијелима Енергетске заједнице имају Грузија, Молдавија, Норвешка, Турска и Украјина. Током 2009. године окончани су преговори о придруживању са Украјином и Молдавијом, те донешене одлуке о њиховом приступању Енергетској заједници по доношењу закона о гасу који су у складу са Директивом 2003/55/ЕЦ и окончавању одговарајућих процедура за ратификацију.

У складу са најавама из претходне године, у 2009. години су започели формални преговори о придруживању са Турском.

У циљу осигурања адекватног вођења процеса успоставе и функционисања Енергетске заједнице, Уговором се успостављају Министарски савјет, Стална група на високом нивоу, Регулаторни одбор, Форум за електричну енергију (Атински форум), Форум за гас (Мариборски форум) и Секретаријат.

Поред раније успостављених Атинског и Мариборског форума, те у 2008. години успостављеног Социјалног форума, у септембру 2009. године успостављен је Форум за нафту, са сједиштем у Београду.

Acquis communautaire (правно наслијеђе ЕУ) који се преузима Уговором

Acquis o енергији

- Директива 2003/54/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. о заједничким правилима унутарњег тржишта електричне енергије,
- Директива 2003/55/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. о заједничким правилима унутарњег тржишта природног гаса,
- Пропис 1228/2003/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. јуна 2003. о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије.

Рок за имплементацију ових директива је 1. јула 2007., уз осигурање да статус квалификованог купца најкасније до 1. јануара 2008. имају сви купци осим домаћинстава, а од 1. јануара 2015. сви купци.

Одлуком Министарског савјета Енергетске заједнице од 18. децембра 2007. године acquis o енергији (чл. 10. и 11. Уговора) је проширен слиједећим правилима, уз имплементацију до 31. дец. 2009:

- Директива 2005/89/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 18. јануара 2006. године о мјерама за сигурност снабдијевања електричном енергијом и улагање у инфраструктуру; имплементација – 31. децембра 2009.
- Директива 2004/67/ЕЦ Савјета Европске уније од 26. априла 2004. године о мјерама за сигурност снабдијевања природним гасом; имплементација – 31. децембра 2009.
- Пропис 1775/2005/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 28. септембра 2005. година о условима приступа мрежи преноса природног гаса; имплементација – 31. децембра 2008.

Acquis o животној средини

- Директива Савјета Европске заједнице 85/337/ЕЕЦ од 27. јуна 1985. о оцјени утицаја јавних и приватних пројеката на околиш, са амандманима од 3. марта 1997. (Директива 97/11/ЕЦ) и Директивом 2003/35/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 26. маја 2003.; имплементација – 1. јула 2006.
- Директива 2005/33 Европског парламента и Савјета од 6. јула 2005. којом се допуњава Директива 1999/32 од 26. априла 1999. у вези са смањењем садржаја сумпора у неким течним горивима; имплементација до 31. децембра 2011.
- Директива 2001/80/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 23. октобра 2001. о ограничењу емисије загађивача ваздуха из великих термоелектрана (≥ 50 MW); имплементација до 31. децембра 2017.
- Члан 4(2) Директиве Савјета Европске заједнице 79/409/ЕЕЦ од 2. априла 1979 о заштити птица; имплементација – 1. јула 2006.
- Настојање за приступ Куото протоколу и спровођење Директиве 96/61/ЕЦ од 24.09.1996. о превенцији и контроли загађења.

Acquis o конкуренцији

Нису дозвољене и биће процјењиване у складу са чл. 81., 82. и 87. Уговора о успостави Европске заједнице слиједеће активности:

- Спријечавање, ограничавање или поремећај конкуренције,
- Злоупотреба доминантне позиције,
- Пружање јавне помоћи која узрокује или пријети поремећајем конкуренције.

Посебно, према јавним предузећима и предузећима којима су дата посебна права, у року од 6 мјесеци од ступања на снагу Уговора поштиваће се одредбе Уговора о успостави Европске заједнице, посебно члана 86.

Acquis o обновљивим енергетским ресурсима

- Директива 2001/77/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 27. септембра 2001. о промоцији електричне енергије произведене коришћењем обновљивих извора на унутарњем тржишту,
- Директива 2003/30/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 8. маја 2003. о промоцији коришћења био-горива или других обновљивих горива у транспорту.

Рок за припрему плана за имплементацију *acquis*-а о обновљивим енергетским изворима је 1. јули 2007.

Министарски савјет, као највише тијело Енергетске заједнице осигурава постизање циљева утврђених Уговором о успостави Енергетске заједнице. Министарски савјет чине по један представник сваке Уговорне стране и два представника Европске уније.

Босна и Херцеговина је предсједавала Енергетском заједницом у првој половини 2009. године, уз слиједеће приоритете:

- развој регионалног тржишта у функцији безбједности снабдијевања,
- промоција конкретних инвестиција у енергетски сектор,
- енергетска ефикасност и обновљиви извори енергије,
- социјална димензија Енергетске заједнице у складу са Меморандумом о социјалним питањима уважавајући корелацију ефикасних програма заштите социјално угрожених потрошача и могућности већег степена отварања тржишта,
- припрема Програма рада Енергетске заједнице за период 2010 – 2011.

У 2010. години предсједавање Енергетском заједницом од Републике Хрватске преузима Република Македонија, уз дефинисане слиједеће приоритете:

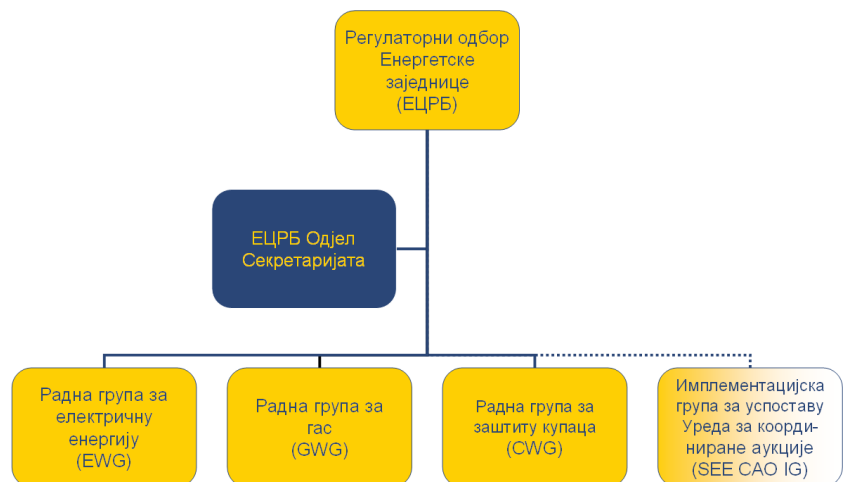
- развој регионалног тржишта као инструмента за унапређење безбједности снабдијевања,
- почетак процеса имплементације правног наслеђења које се односи на енергетску ефикасност,
- активности везане за обновљиве изворе енергије ради припремања конкретне одлуке за могуће проширење правног наслеђења на састанку Савјета министара Енергетске заједнице у 2010. години,
- продубљивање рада на нафтној димензији Енергетске заједнице ради припремања конкретне одлуке Савјета министара Енергетске заједнице у вези нафтних залиха.
- широка подршка ‘новим чланицама’ Енергетске заједнице (Украјина и Молдавија) ради благовременог испуњавања њихових обавеза.

Рад Државне регулаторне комисије за електричну енергију, из домена Енергетске заједнице, одвијао се уз неопходну сарадњу са Министарством спољње трговине и економских односа БиХ, затим кроз подршку и допринос реализацији различитих пројеката у функцији успоставе Енергетске заједнице и нарочито кроз проактиван однос у истраживањима које су планирале и спроводиле различите групе ширег тематског спектра, а које окупљају енергетске регулаторе из регије и Европске уније.

Регулаторни одбор Енергетске заједнице (ЕЦРБ), са сједиштем у Атини, чине представници државних регулаторних тијела земаља региона, а Европску унију представља Европска комисија, уз помоћ по једног регулатора из земаља учесница из ЕУ, те једног представника Европске групе регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ). ЕЦРБ разматра питања регулаторне сарадње и може прерасти у тијело које доноси регионалне регулаторне одлуке и служи као институција за рјешавање спорова. Регулаторни одбор има главну улогу у раду проширеног тржишта. Према мишљењу Европске комисије ово над-национално регулаторно тијело може постати модел за друге дијелове свијета.

Формална успостава Регулаторног одбора Енергетске заједнице, у којем Босну и Херцеговину представља Државна регулаторна комисија за електричну енергију, извршена је 11. децембра 2006. године у Атини. Током 2009. године, Регулаторни одбор одржао је четири састанка.

Структура Регулаторног одбора

Из структуре Регулаторног одбора евидентно је да дио својих активности ЕЦРБ организује кроз више радних група, уз подршку одговарајућег одјела Секретаријата Енергетске заједнице. Државна регулаторна комисија за електричну енергију континуирано учествује у раду Регулаторног одбора и радних група, а Радном групом за заштиту купаца предсједава представник ДЕРК-а.

Радна група за електричну енергију (EWG) је током 2009. године била усмјерена на процес успостављања јединственог регионалног механизма алокације прекограничних преносних капацитета, успостављање регионалног балансног механизма са освртом на хармонизацију националних правних оквира, питања дизајна и отварања регионалног тржишта путем коментара на радне верзије студије Свјетске банке о veleпродајном тржишту, уз уважавање истовременог развоја националних тржишта електричне енергије, израду приједлога за успостављање хармонизованог система лиценцирања у региону, анализу оквира и могућности за сарадњу регулатора са фокусирањем на инвестиционе пројекте регионалног значаја. Оперативно организујући свој рад успоставом неколико подгрупа, EWG је припремила неколико значајних извјештаја и упоредних анализа, међу којима посебан значај има *Приједлог хармонизованог система лиценцирања за veleпродајну трговину у региону*. EWG припрема преглед регулаторног окружења, идентификује правне и финансијске препреке и предлаже рјешења на регионалном и националном нивоу за имплементацију и функционисање нових механизма у оквиру регионалног тржишта југоисточне Европе. Домен дјеловања радне групе захтијева широк спектар знања укључујући техничка, правна и финансијска питања.

Радна група за гас (GWG) је током 2009. године наставила активности на припреми јединственог регулаторног приступа у развоју Гасног прстена Енергетске заједнице, који ће допринијети безбједности снабдијевања и даљој гасификацији у југоисточној Европи. Подсјећа се да је тржиште гаса у југоисточној Европи мање развијено од тржишта електричне енергије. Свега неколико земаља има развијено тржиште, док се у осталим гас користи у ограниченом обиму или никако. Тренутно постоји велики број пројеката који имају циљ да развију тржиште гаса у регији.

Радна група је дио својих активности усмјерила на побољшање интерконекција, усклађености међусобног рада, транспарентности и хармонизацији оперативних правила за транспорт природног гаса у Енергетској заједници. У 2009. години GWG је започела активности на идентификацији мјера за отклањање препрека у прекограничној трговини природним гасом, узимајући у обзир механизме који су у складу са Уговором о успостави Енергетске заједнице.

У 2009. години најзначајније активности **Радне групе за заштиту купаца (CWG)** обухватају припрему документа *Угрожени купци из категорије домаћинстава – Допринос ЕЦРБ-а заједничком разумијевању*, који је по усвајању од ЕЦРБ-а презентован на 15. Атинском форуму. На истом Форуму презентован је и *Извјештај о квалитету испоруке електричне енергије* који обрађује стандарде и подстицаје у регулисању квалитета.

Почетком 2009. године окончане су активности на изради *Студије о тарифним методологијама и утицају на цијене и структуру потрошње у Енергетској заједници*, коју је Радна група презентовала и на Атинском и на Социјалном форуму.

У наредном периоду CWG планира наставак својих активности из претходне године, што укључује завршетак *Студије о тарифама и квалитету дистрибуције гаса у Енергетској заједници* и *Пројекат помоћи регулаторима у увођењу и побољшавању регулација квалитета у Енергетској заједници*. Поред тога, CWG планира посебну пажњу посветити што активнијем укључивању социјалних партнера у регулаторне процесе ради боље заштите купаца, анализирати проблематику интелигентних бројила и начин издавања рачуна.

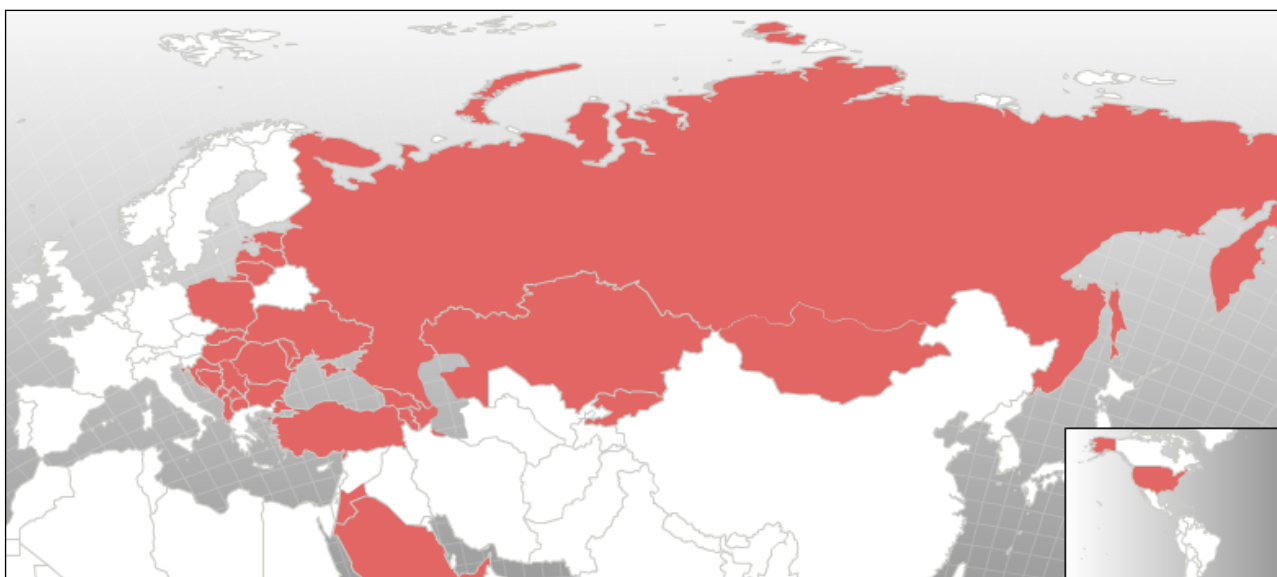
Имплементациона група за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO IG). Повећани обим трговине који је остварен као посљедица либерализације електроенергетских тржишта дошао је до тачке у којој лимитирајући прекогранични преносни капацитети постају препрека за даље повећање обима прекограничне трговине електричном енергијом. Координисане аукције прекограничних преносних капацитета представљају корак даље у настојању да се у што већем обиму искористе постојеће конекције између националних електроенергетских система, тј да се максимизира степен њиховог коришћења. Да би се овај циљ остварио формирана је Имплементациона група за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи (SEE CAO IG) која се састоји од представника регулаторних тијела и оператора преносних система. Овакав састав уважава чињеницу да је за третман проблематике координисаних аукција неопходна континуирана и тијесна сарадња између оператора система и регулатора у региону.

Према првобитном Акционом плану почетак рада Канцеларије се очекивао почетком 2009. године. Међутим, због низа отворених питања која укључују начин расподјеле прихода и дефинисање граница регије које ће Канцеларија покривати, те постојања правних препрека у националним законодавствима земаља учесница, успостава Канцеларије пролонгирана је за 2010. годину. Сједиште Канцеларије ће бити у Подгорици.

4.2 Регионална асоцијација енергетских регулатора – ЕРРА

Регионална асоцијација енергетских регулатора (*Energy Regulators Regional Association – ERRA*) је организација независних регулаторних тијела за енергију централне и источне Европе и нових независних држава у регији. ЕРРА има 24 пуноправна члана и два придружена члана из регије, од којих су сви успостављени на државном нивоу. У раду ЕРРА-е дјелују и четири додатна придружена члана ван регије, од којих

Чланство у ЕРРА-и

се истиче Национална асоцијација регулаторних комисија САД (*National Association of Regulatory Utility Commissioners*).

Циљеви ЕРРА-е су побољшање регулисања енергетских дјелатности у земљама чланицама, подстицање развоја независних и стабилних регулатора, побољшање сарадње између регулатора, размјена информација, истраживачког рада и искуства између чланова, бољи приступ информацијама о свјетском искуству у регулисању енергетских дјелатности.

Државна регулаторна комисија за електричну енергију је пуноправан члан ЕРРА-е од 19. маја 2004. године, од када активно учествује у раду Генералне скупштине, Инвестиционе конференције и у раду сталних комитета и радних група, од којих се посебно издвајају Радна група за правну регулативу, те Стални комитет за тарифе и цијене и Стални комитет за лиценце и конкуренцију, у којем је представник ДЕРК-а замјеник председавајућег.

Као најважније теме које су обрађиване у 2009. години издвајају се структура тржишта у земљама ЕРРА, регулаторни надзор велепродајног тржишта, специфичности прикључења вјетроелектрана на систем, регулаторни аспект обновљивих извора, тржишна моћ, регулација квалитета, управљање потрошњом, третман регулаторне базе сталних средстава као основе за одређивање добити регулисаних мрежних компанија, економска питања везана за развој тарифа, питања независности регулатора, те међународна сарадња регулатора у пројектима изградње прекограничних преносних капацитета.

Поред активног рада у тијелима ЕРРА-е, пружањем релевантних информација о енергетском сектору Босне и Херцеговине, посебно о регулаторној пракси, Државна регулаторна комисија за електричну енергију испуњава своју улогу, коју је стекла чланством у ЕРРА-и.

4.3 Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса – МЕДРЕГ

Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса – МЕДРЕГ, која је основана као радна група у мају 2006, данас је непрофитно удружење које је у складу са италијанским законом успостављено у Риму 2007. године. МЕДРЕГ окупља регулаторна тијела из: Албаније, Алжира, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Египта, Француске, Грчке, Хрватске, Италије, Израела, Јордана, Кипра, Либанона, Либије, Малте, Марока, Палестине, Португала, Словеније, Сирије, Шпаније, Туниса и Турске.

Организациона структура МЕДРЕГ-а обухвата Генералну скупштину која се састаје два пута годишње и четири *ad hoc* групе: (1) за институционална питања (којом предсједава Француска), (2) за електричну енергију (којом предсједава Египат), (3) за гас (којом предсједава Мароко) и (4) за околину, обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност (којом предсједава Шпанија). *Ad hoc* групе се састају најмање два пута годишње.

Главни циљ МЕДРЕГ-а је промоција стабилног усклађеног регулаторног оквира на енергетском тржишту ЕУ и Медитерана, осигуравајући максималне користи за потрошаче енергије у обје регије. Осим тога, МЕДРЕГ омогућава сарадњу, размјену информација и узајамну помоћ регулаторних комисија.

МЕДРЕГ има подршку Италијанске владе, РЕМЕП-а (Евро-медитеранска енергетска платформа из Рима), Европске комисије и ЦЕЕР-а (Савјет европских енергетских регулатора). Посебно је предвиђена јака институционална сарадња између МЕДРЕГ-а и РЕМЕП-а који пружа и логистичку подршку.

Министарска декларација која је потписана на Кипру у децембру 2007. године од стране министара евро-медитеранских земаља потврдила је јединствену и стратешку улогу МЕДРЕГ-а у успостављању и јачању сарадње између енергетских регулатора, јачању транспарентности, унапређивању заједничког знања и давању доприноса хармонизацији регулаторног оквира на евро-медитеранском енергетском тржишту.

Због обима активности ДЕРК-а, у 2009. години представници Државне регулаторне комисије за електричну енергију нису били у могућности да присуствују састанцима Генералне скупштине и *ad hoc* група, али су учествовали у раду МЕДРЕГ-а путем припреме и доставе тражених информација и коментара на нацрте докумената. На састанцима Генералне скупштине у 2009. години, МЕДРЕГ је потврдио да му је један од главних циљева развој модерног и ефикасног регулаторног оквира као једног од неопходних услова за интегрисано евро-медитеранско тржиште енергије и развој инфраструктуре. У наредне три године и даље ће се посвећивати посебна пажња проблематици купаца и аспектима обуке у сарадњи са Школом

регулације у Фиренци (FSR), која је помогла МЕДРЕГ-у да одржи успјешан програм обуке у Милану у јулу 2009. године који је подржан од стране Европске комисије а посвећен је енергетским регулаторима у јужном Медитерану. Циљ обуке је био да се унаприједи знања и искуства у вези регулаторних питања и промовишу регулаторна сарадња и умрежавање.

4.4 Међународна мрежа енергетских регулатора – ИЕРН

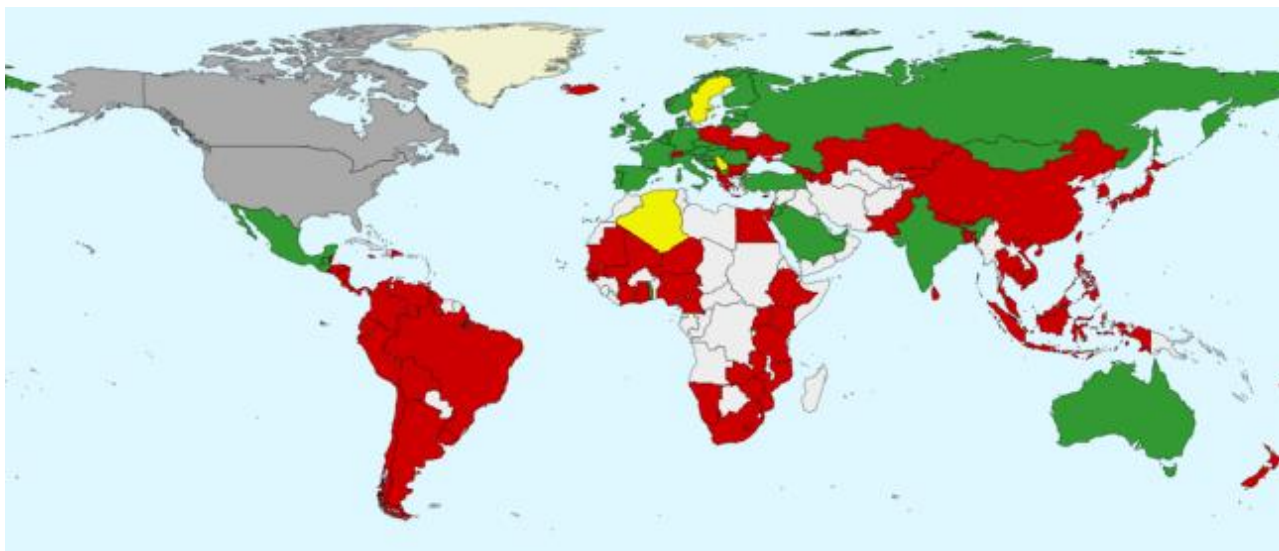
Међународна мрежа енергетских регулатора (*International Energy Regulation Network – ИЕРН*) је интернет платформа која је успостављена 2003. године од стране Другог Свјетског енергетског регулаторног форума (WFER). Циљ ИЕРН-а је омогућити размјену информација о регулисању тржишта електричне енергије и природног гаса, како за добробит регулаторних тијела, тако и других заинтересованих корисника.

ИЕРН је мјесто гдје регулатори могу размијењивати информације о могућностима стручног усавршавања, конференцијама и *on-line* ресурсима за регулисање енергије. Дугорочно, ИЕРН-ов циљ је да постане не само субјекат за омогућавање размјене постојећих информација, већ и креатор интерних радних докумената заснованих на најбољој пракси.

ИЕРН окупља 314 регулаторних тијела која су уједно и чланови регионалних регулаторних асоцијација:

- АФУР – Афрички форум регулатора,
- АРИАЕ – Асоцијација енергетских регулатора Латинске Америке,
- ЦАМПУТ – Канадска асоцијација регулаторних одбора и комисија чланова трибунала,
- ЦЕЕР – Савјет европских енергетских регулатора,
- ЕАПИРФ – Форум инфраструктурних регулатора Источне Азије и Пацифика,
- ЕРРА – Регионална асоцијација енергетских регулатора,
- ИАРЕЦ – Асоцијација регионалних енергетских комисија Русије и Казахстана,
- МЕДРЕГ – Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса,
- НАРУЦ – Национална асоцијација регулаторних комисија САД,
- НОРДРЕГ – Нордијски енергетски регулатори,
- ООЦУР – Организација регулатора Кариба,
- РЕРА – Регионална асоцијација регулатора електричне енергије Јужне Африке,
- САФИР – Јужноазијски форум инфраструктурних регулатора.

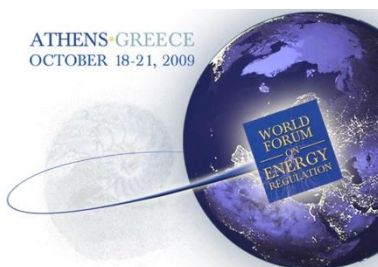

Квалитет доставе података ИЕРН-у

■ одличан
 ■ задовољавајући
 ■ недовољан
 ■ недостају подаци за цијелу земљу
 ■ регулатор није регистрован

Да би се гарантовао квалитет података који се могу наћи на интернет страници, главна регионална удружења регулатора широм свијета, појединачни регулатори енергије и више међународних институција пружају подршку ИЕРН-у. ДЕРК је директно учествовао у креирању ове Мреже, те су подаци о енергетском сектору и регулаторној пракси БиХ учињени доступним и на овај начин.

4.5 Свјетски енергетски регулаторни форум

Свјетски енергетски регулаторни форум (WFER) је водећа међународна конференција о регулисању енергије која се одржава једном у три године. Општи циљеви овог форума укључују:

- унапређење размјене информација о 'најбољим праксама', укључујући нова партнерства између регулатора из развијених земаља, земаља у транзицији и земаља у развоју,
- јачање регионалне координације кроз асоцијације енергетских регулатора и других кључних актера у сектору,
- повећање професионалних програма обуке ради јачања институционалних регулаторних оквира, и
- истраживање могућности за сарадњу између међународних развојних агенција и асоцијација енергетских регулатора.

Четврта конференција Свјетског енергетског регулаторног форума одржана је у октобру 2009. године у Атини, уз учешће представника ДЕРК-а. Најава креирања нове *Међународне конфедерације енергетских регулатора (ИЦЕР)* и усаглашена *Изјава о климатским промјенама* су два најзначајнија достигнућа Четвртог форума.

г. José Manuel Barroso, predsjednik Европске комисије: “Ово је главни корак ка истински интегрисаном европском енергетском тржишту и прави одговор Европске уније на структуралне изазове са којима се суочавамо. Ово је добра вијест и за пословање и за грађане који требају конкурентне цијене и безбједност снабдијевања енергијом. Усвајање прописа о интерном тржишту показују да Европа може да испуни своја обећања.”

г. Andris Piebalgs, комесар одговоран за енергетска питања ЕУ: “Сада је до држава чланица да спроведу ове прописе у пракси и пруже могућност за склапање бољих послова и потрошачима и предузетништву. Потрошачи ће имати користи од боље заштите и најнижих могућих цијена док ће компаније имати шансу да добију више посла на конкурентном тржишту. Нови прописи ће такође бити велики корак напријед у одговору на изазове климатских промјена, повећане зависности од увоза енергије и глобалне конкурентности.”

Из изјава поводом усвајања Трећег пакета,
Брисел, 25. јуна 2009.

11 регионалних асоцијација енергетских регулатора са шест континената, које чине Управни одбор WFER-а, договориле су унапређење међународног дијалога и сарадњу кроз стварање *Међународне конфедерације енергетских регулатора*, ИЦЕР. Конфедерација ће осигурати наставак и видљивост рада енергетских регулатора широм свијета и побољшати информисаност и креатора политика и шире јавности. Успостављање ИЦЕР-а ће помоћи разумијевању регулисања енергије и његове улоге у рјешавању широког спектра социјално-економских, еколошких и тржишних питања. Кроз редовне контакте и сарадњу између регулатора, регулатори не само да траже омогућавање размјене информација и најбољих пракси већ и да побољшају свој допринос за одрживу планету. Конфедерација ће у свом раду користити портал Међународне мреже енергетских регулатора (www.iem.net).

Свјетски енергетски регулатори су, у оквиру својих надлежности, потврдили своју подршку циљевима за свеукупно смањење емисије стакленичних гасова (GHG) и веома су свјесни изазова који се постављају пред енергетски сектор. Као свој допринос Конференцији Уједињених нација о климатским промјенама, која је одржана у Копенхагену децембра 2009. године, регулатори су припремили *Изјаву свјетских енергетских регулатора о климатским промјенама*. Изјава садржи бројна одређења енергетских регулатора из цијелог свијета о активностима које се намјеравају предузети у вези климатских промјена.

4.6 Нови прописи Европске уније о интерном енергетском тржишту

Један од најважнијих, ако не и најважнији догађај који је обиљежио енергетски сектор у 2009. години је усвајање нових прописа Европске уније о интерном енергетском тржишту. Од овог тзв. Трећег пакета енергетске легислативе се очекује да ојача енергетско тржиште, пружи већу заштиту потрошачима и корист од најнижих могућих цијена енергије, док се енергетским компанијама нуди прилика за конкурентност под једнаким условима.

Главни циљ законодавног пакета је да се успостави регулаторни оквир који је потребан да се отварање тржишта у потпуности проведе. Циљ прописа који су усвојени је да се:

- Обезбиједи ефикаснији регулаторни надзор од стране истински независних и компетентних националних енергетских регулатора. Одређеним прекограничним питањима ће се бавити ЕУ Агенција за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР).
- Повећа прекогранична сарадња и инвестирање дјеловањем нове Европске мреже оператора преносног система (ENTSO). Мрежни оператори ће морати да развију заједничке комерцијалне и техничке кодексе и безбједносне стандарде као и да координишу потребне инвестиције на нивоу ЕУ.

Сједиште Агенције за сарадњу енергетских регулатора биће у Љубљани.

Улога АЦЕР-а биће помоћ регулаторним тијелима при провођењу регулаторних активности, уз координисани приступ. У његове ће се задаће убрајати:

- *давање мишљења и препорука операторима преносних/транспортних система, националним регулаторним тијелима, Европском парламенту, Савјету или Комисији*
- *доношење појединачних одлука у специфичним случајевима, гдје ће то захтијевати регулаторна тијела појединих земаља*
- *доношење оквирних смјерница за развој прекограничне трговине.*

Најважнији органи АЦЕР-а су Управни одбор, Одбор регулатора, директор и Одбор за жалбе.

- Повећа солидарност. Приближавањем националних тржишта, државе чланице ЕУ ће бити боље припремљене за узајамну помоћ у случају угрожавања безбједности снабдијевања енергијом.
- Стварања равноправних услова за конкуренцију кроз ефикасно раздвајање производње и трговине енергије од преноса енергије. Ово се ради да би се избјегло да компаније које су укључене и у производњу и у пренос енергије искористе свој привилеговани положај у преносу да би блокирале приступ преносним мрежама другим снабдијевачима. Раздвајање снабдијевања од преносне дјелатности интегрисаних предузећа ће послужити да би се елиминисао сукоб интереса, унаприједиле мрежне инвестиције и спријечило било какво дискриминаторно понашање.
- Повећа транспарентност. Повећање тржишне транспарентности о функционисању мреже и снабдијевању ће гарантовати једнак приступ информацијама, учинити одређивање цијена транспарентнијим, повећати повјерење у тржиште и помоћи да се избјегну манипулације на тржишту.
- Права грађана ставе у центар процеса отварања тржишта уз снажне обавезе држава чланица да се заштите угрожени потрошачи енергије.
- Примијене интелигентни мјерни системи уз циљ да се за 80% купаца инсталишу интелигентна бројила до 2020 године. На овај начин купцима се омогућава да буду прецизно информисани о својој потрошњи и унаприједи енергетску ефикасност.

Трећи пакет чине:

- Пропис 713/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о успостављању Агенције за сарадњу енергетских регулатора,
- Пропис 714/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима приступа мрежи за прекограничну трговину електричне енергије, који замјењује Пропис 1228/2003/ЕЦ,
- Пропис 715/2009/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о условима приступа мрежи за прекограничну трговину природног гаса, који замјењује Пропис 1775/2005/ЕЦ,
- Директива 2009/72/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима унутрашњег тржишта електричне енергије, која замјењује Директиву 2003/54/ЕЦ,
- Директива 2009/73/ЕЦ Европског парламента и Савјета од 13. јула 2009. о заједничким правилима унутрашњег тржишта природног гаса, која замјењује Директиву 2003/55/ЕЦ,

Наведени пакет легислативе објављен је у Служеном гласнику ЕУ 14. августа 2009. године, и ступио је на снагу двадесетог дана након објављивања.

Рок за имплементацију Прописа и транспозицију одредби директива у национално законодавство је 3. март 2011. године. Рок је за годину дана дужи у дијелу који наводи обавезе о раздвајању у дјелатности преноса.

Предвиђене су три могућности у вези повећаних захтјева за раздвајањем оператора преносних система:

- власничко раздвајање,
- успостава независног оператора система, при чему власништво над средствима преносног система остаје унутар вертикално интергрисане компаније, али техничко и комерцијално управљање тим средствима спроводи НОС (енг. ISO - *Independent System Operator*),
- успостава независног оператора преносног/транспортног система (енг. ИТО - *Independent Transmission Operator*), што представља функционално раздвајање, али с врло строгим захтјевима за независност у одлучивању и пословању те независност управе и особља.

Усвајањем Трећег пакета јачају улоге и надлежности националних регулатора, што између осталог укључује:

- осигуравање правне и функционалне независности од било којег јавног или приватног тијела, те самостално одлучивање (независно о било којем политичком тијелу), укључујући дефинисање и расподјелу годишњег буџета, те људских и финансијских ресурса за самостално обављање дјелатности,
- утврђивање или одобравање методологија и тарифа за мрежне дјелатности,
- одобравање инвестиционих планова у мрежним дјелатностима,
- издавања казне до 10% годишњег укупног прихода или предлагања надлежном суду да наметне такве казне фирми која не испуњава своје обавезе.

Организација оператора преносног система Европе (ЕНТСО-Е) је институција која је формирана прије формалног усвајања Трећег пакета. Формирање нове организације оператора система 19. децембра 2008. године довело је до гашења досадашњих удружења на нивоу Европе, укључујући Унију за координацију преноса електричне енергије – УЦТЕ и Организацију оператора преносног система Европе – ЕТСО.

“Независни оператор система у БиХ”, као представник Босне и Херцеговине, је пуноправан члан Организације оператора преносног система Европе (ЕНТСО-Е).

Европска мрежа оператора транспортних система за гас (ЕНТСО-Г) формирана је 1. децембра 2009. године од стране 31 ТСО-а из 21 европске земље.

ЕНТСО-Г има за циљ промоцију интерног тржишта и прекограничне трговине природног гаса, те осигуравање оптималног управљања, координисаног дјеловања и примјереног техничког развоја европске мреже за транспорт природног гаса.

5. РЕВИЗОРСКИ ИЗВЈЕШТАЈ

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји Комисије приказују истинито и објективно, по свим битним питањима, стање имовине и обавеза на дан 31. децембар 2008. године, резултате пословања и извршење буџета за годину која се завршила на тај дан, у складу са прихваћеним оквиром финансијског извјештавања.

Финансијско пословање Комисије у току 2008. године било је у свим материјално значајним аспектима усклађено са важећом законском регулативом.”

(Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине, 22. маја 2009.)

“По нашем мишљењу, финансијски извјештаји приказују објективно, у свим материјално значајним ставкама, финансијски положај Државне регулаторне комисије за електричну енергију (ДЕРК) на дан 31. децембра 2008. године, те резултате његовог пословања и промјене у новчаном току за годину која је тада завршила, у складу с Међународним стандардима финансијског извјештавања (“МСФИ”).”
(“РЕВИК”, 13. марта 2009.)

У складу са Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ утврђено је да се ДЕРК у основи финансира из регулаторне накнаде која се одређује тако да покрије процијењене трошкове ДЕРК-а. Регулаторну накнаду плаћају власници лиценци за пренос електричне енергије, независног оператора система и међународну трговину електричном енергијом.

Према одлуци ДЕРК-а остварена разлика прихода над расходима претходног периода се користи за финансирање активности у наредном периоду, те се аналогно томе за тај износ умањују обавезе за плаћање регулаторне накнаде.

У току 2009. године ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а претходне године, уз истовремену оцјену примјењених рачуноводствених политика и значајних процјена извршених од стране руководства ДЕРК-а, вршили су Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине и независна ревизорска кућа “РЕВИК” из Сарајева.

Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине је позитивно оцијенила финансијске извјештаје за 2008. годину. Прибављени ревизорски докази потврдили су да су резултати пословања и извршење буџета, по свим битним питањима, приказани реално и истинито.

За савјесност у располагању средствима и усклађеност пословања с важећим законским прописима ДЕРК је, приликом разматрања Извјештаја о ревизији институција Босне и Херцеговине, јавно похваљен од стране оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

ДЕРК редовно испуњава и своје обавезе из Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ у погледу обављања ревизије од стране независног ревизора и објављивања рачуноводствених извјештаја са циљем пружања информација заинтересованим лицима и широј јавности.

Ревизију финансијских извјештаја ДЕРК-а према Међународним ревизорским стандардима вршило је друштво за ревизију, рачуноводство и консалтинг “РЕВИК” д.о.о. Сарајево, са којим је закључен уговор на основу објављеног јавног позива за обављање услуга ревизије.

Цјелокупно презентовање финансијских извјештаја, признавање и мјерење трансакција и пословних догађаја, по оцјени независног ревизора, објективно и истинито приказују стање средстава, обавеза, капитала и финансијског резултата пословања.

Извјештај независног ревизора је, у складу са Законом о преносу и међународним рачуноводственим стандардима, објављен у “Службеном гласнику БиХ”, број 47/09.

6. ОСНОВНИ ПРАВЦИ АКТИВНОСТИ У 2010. ГОДИНИ

Државна регулаторна комисија за електричну енергију наставиће своје активности на креирању услова за слободну трговину и континуирано снабдијевање електричном енергијом по унапријед дефинисаном стандарду квалитета за добробит грађана Босне и Херцеговине, уз поштовање важећих закона, одговарајућих европских директива и правила о унутрашњем тржишту електричне енергије.

ДЕРК ће и у 2010. години сарађивати са Парламентарном скупштином Босне и Херцеговине, а посебно са Комисијом за саобраћај и комуникације Представничког дома ПС БиХ и Комисијом за спољњу и трговинску политику, царине, саобраћај и комуникације Дома народа ПС БиХ. Особито се истиче важност остваривања континуитета размјене информација и усклађености кључних регулаторних активности са Министарством спољње трговине и економских односа БиХ, које је надлежно за креирање политике у складу са Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у БиХ.

Сви досадашњи модалитети међусобног праћења и усклађивања дјеловања наставиће се и у 2010. години са Регулаторном комисијом за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине и Регулаторном комисијом за енергетику Републике Српске, као и са другим регулаторним тијелима успостављеним на државном нивоу, прије свега са Конкурентним савјетом БиХ.

Такође, ДЕРК ће пратити активности и трендове у комплетном енергетском сектору и непосредно се укључивати у све релевантне догађаје.

Кроз своје дјеловање ДЕРК ће бити усмјерен на:

- доношење тарифа за услуге преноса електричне енергије, рад независног оператора система и помоћне услуге,
- издавање лиценци,
- регулаторни надзор лиценцираних субјеката,
- анализирање регулаторних правила и праксе,
- креирање регулаторних правила,
- уређење јединственог тржишта електричне енергије,
- јачање капацитета у смислу испуњавања међународних обавеза у вези са регулаторним извјештавањем према структури ЕРГЕГ-а,
- социјални аспект у домену регулаторне праксе,
- праћење примјене ИТЦ механизма и успоставе механизма координисаних експлицитних аукција капацитета,

- одобравање и надзирање правила која развију НОС БиХ и Електропренос БиХ,
- праћење припреме *Индикативног плана развоја производње за период од 2011. до 2020. године*, те одобравање *Дугорочног плана развоја преносне мреже за период од 10 година*, као и годишњег плана инвестиција Електропреноса БиХ,
- информисање регулисаних субјеката и јавности о регулаторној пракси,
- обављање осталих послова који му буду повјерени у надлежност.

У центру занимања биће и активности међународних тијела које се односе на регулисање тржишта електричне енергије, прије свега оних у чијем раду ДЕРК и сам учествује:

- ЕЦРБ – Регулаторни одбор Енергетске заједнице (укључујући Радну групу за електричну енергију, Радну групу за гас, Радну групу за заштиту купаца и Имплементациону групу за успоставу Канцеларије за координисане аукције у југоисточној Европи),
- ЕРРА – Регионална асоцијација енергетских регулатора (укључујући Стални комитет за лиценце и конкуренцију, Стални комитет за тарифе и цијене и Радну групу за правну регулативу),
- МЕДРЕГ – Медитеранска радна група за регулисање електричне енергије и природног гаса (укључујући *ad hoc* радне групе за институционална питања, електричну енергију, гас, те околиш, обновљиве изворе и енергетску ефикасност),
- ИЕРН – Међународна мрежа енергетских регулатора.

ДЕРК ће, такође, наставити праћење рада Савјета европских енергетских регулатора (ЦЕЕР) и Европске групе регулатора електричне енергије и гаса (ЕРГЕГ), као и процес успоставе Агенције за сарадњу енергетских регулатора (АЦЕР).

Уважавајући чињеницу да ће нови прописи Европске уније о интерном енергетском тржишту (Трећи пакет) путем Уговора о успостави Енергетске заједнице бити обавезујући и за Босну и Херцеговину, ДЕРК ће у наредном периоду дужну пажњу посветити детаљној анализи садржаја и водити припремне активности за имплементацију релевантних одредби Трећег пакета либерализације енергетског тржишта ЕУ.

Додатне информације о раду и поступцима које води Државна регулаторна комисија за електричну енергију могу се наћи на интернет страници www.derk.ba, односно добити контактом на телефоне 035 302060 и 302070, телефакс 035 302077, е-маил info@derk.ba или у сједишту ДЕРК-а у Тузли, Улица М. Јовановића 4/II.

ПРИЛОГ А: Основни подаци о електроенергетском систему Босне и Херцеговине

(коришћени подаци НОС-а БиХ, Електропреноса БиХ и електропривреда у БиХ)

Већи производни објекти

Хидроелектране	Снага агрегата (MW)	Укупна инсталисана снага (MW)
Требиње I	3×60	180
Требиње II	8	8
Дубровник (БиХ+Хр.)	2×108	216
Чапљина	2×210	420
Рама	2×80	160
Јабланица	6×30	180
Грабовица	2×57,5	115
Салаковац	3×70	210
Мостар	3×24	72
Јајце I	2×30	60
Јајце II	3×10	30
Бочац	2×55	110
Вишеград	3×105	315
Пећ-Млини	2×15	30

Термоелектране	Инсталисана снага (MW)	Расположива снага (MW)
ТУЗЛА	715	635
Г3	100	85
Г4	200	182
Г5	200	180
Г6	215	188
КАКАЊ	450	398
Г5	110	100
Г6	110	90
Г7	230	208
ГАЦКО	300	276
УГЉЕВИК	280	250

Основни подаци о преносном систему

далеководи		
Бр.	Називни напон далековода	Дужина (km)
1	400 kV	864,73
2	220 kV	1.524,8
3	110 kV	3.887,93
4	110 kV - кабловски вод	31,35

интерконеције		
Бр.	Називни напон далековода	Број интерконеција
1	400 kV	4
2	220 kV	10
3	110 kV	22
	Укупно	36

трафостанице			
Бр.	Врста трафостанице	Број трафостаница	Инсталисана снага (MVA)
1	ТС 400/x kV	9	6.090,5
2	ТС 220/x kV	8	1.423,0
3	ТС 110/x kV	127	4.690,5

трансформатори			
Бр.	Преносни однос трансформатора	Број трансформатора	Инсталисана снага (MVA)
1	ТР 400/x kV	14	4.900
2	ТР 220/x kV	14	2.100
3	ТР 110/x kV	216	5.204

ПРИЛОГ Б: Основни електроенергетски показатељи Босне и Херцеговине

(GWh)

Процјена за 2009. годину	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко дис трикт БиХ	БиХ
Производња	6.990,00	5.635,00	1.950,00		14.575,00
Производња у хидроелектранама	1.630,00	2.560,00	1.945,00		6.135,00
Производња у термоелектранама	5.230,00	3.000,00			8.230,00
Производња у малим и индустр. ел.	130,00	75,00	5,00		210,00
Потрошња	4.405,00	3.554,00	3.083,00	270,00	11.622,00
Дистрибутивна потрошња	4.035,00	3.420,00	1.350,00	270,00	9.075,00
Губици преноса					310,00
Велики купци	370,00	120,00	1.725,00*		2.215,00
Потрошња рудника и пумпање		14,00	8,00		22,00

*Укључујући и 876,00 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

Остварење у 2008. години	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко дис трикт БиХ	БиХ
Производња	7.340,29	5.084,49	1.359,50		13.784,28
Производња у хидроелектранама	1.478,17	1.931,38	1.355,20		4.764,75
Производња у термоелектранама	5.749,51	3.094,41			8.843,92
Производња у малим и индустр. ел.	112,60	58,70	4,30		175,60
Потрошња	4.701,08	3.471,45	3.461,26	268,86	12.193,15
Дистрибутивна потрошња	4.042,65	3.309,06	1.334,09	268,86	8.954,67
Губици преноса					326,50
Велики купци	658,42	148,23	2.091,17*		2.897,83
Потрошња рудника и пумпање		14,15			14,15

*Укључујући и 1223,04 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

Остварење у 2007. години	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко дис трикт БиХ	БиХ
Производња	6.592,61	4.454,41	1.128,10		12.175,12
Производња у хидроелектранама	1.120,10	1.780,31	1.124,09		4.024,50
Производња у термоелектранама	5.365,00	2.607,16			7.972,16
Производња у малим и индустр. ел.	107,51	66,94	4,01		178,46
Потрошња	4.358,74	3.310,97	3.363,83	257,02	11.602,56
Дистрибутивна потрошња	3.809,38	3.109,09	1.307,60	257,02	8.226,07
Губици преноса					312,00
Велики купци	549,36	156,77	2.045,37*		2.751,50
Потрошња рудника и пумпање		45,11	10,86		55,97

*Укључујући и 547,78 GWh које је Алуминиј набавио као квалификовани купац

Остварење у 2006. години	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко дис трикт БиХ	БиХ
Производња	6.401,13	5.390,49	1.883,55		13.675,17
Производња у хидроелектранама	1.488,03	2.528,13	1.883,55		5.899,71
Производња у термоелектранама	4.811,56	2.802,50			7.614,06
Производња у малим и индустр. ел.	101,54	59,86			161,40
Потрошња	4.265,62	3.309,89	3.352,60	252,60	11.491,81
Дистрибутивна потрошња	3.722,72	3.061,31	1.279,49	252,60	8.316,12
Губици преноса					311,10
Велики купци	542,90	199,50	2.053,79		2.796,19
Потрошња рудника и пумпање		49,08	19,32		68,40

Остварење у 2005. години	ЕП БиХ	ЕРС	ЕП ХЗХБ	Брчко дис трикт БиХ	БиХ
Производња	5.778,53	5.200,64	1.768,69		12.747,86
Производња у хидроелектранама	1.477,69	2.747,10	1.768,69		5.993,47
Производња у термоелектранама	4.218,88	2.384,44			6.603,32
Производња у малим и индустр. ел.	81,97	69,10			151,07
Потрошња	4.190,57	3.458,33	3.469,83	252,47	11.371,20
Дистрибутивна потрошња	3.641,86	3.254,65	1.232,47	252,47	8.128,98
Губици преноса	163,78	136,47	83,72		383,97
Велики купци	384,93	20,77	2.133,31		2.539,01
Потрошња рудника и пумпање		46,43	20,33		66,76

**ПРИЛОГ Ц: Карта електроенергетског система Босне и Херцеговине
са оперативним подручјима “Електропреноса БиХ”
и подручјима електропривреда
(децембар 2009. године)**

